

# "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ	ΤΕΥΧΟΣ 112	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1986	Γραφεία: Οδός Μαυρομυγιάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783
---------	---------------	--------------------	---



‘Απ’ τὰ Τζουμέρκα

ΑΘΗΝΑ 1986

*Handwritten:* 62 / 117  
52 1080110



Ρε 236

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ  
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)  
1906

ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ  
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου  
Πρόεδρος  
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ  
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ  
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ  
Ύαρχηγός Χειμάρας  
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ  
Άνθυπίαρχος  
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ  
Άνθυποπλοίαρχος  
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ  
Λόγιος  
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ  
Ύφηγητής Πανεπιστημίου  
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ  
Ύπολοχαγός Οικονομικού  
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ  
Δικηγόρος  
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ  
Ταγματάρχης Μηχανικού  
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ  
Δημοσιογράφος  
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ  
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ  
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)  
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος  
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ  
Όμότιμος Καθηγητής  
τού Πανεπιστημίου Άθηνών  
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ  
Ό από Ιωαννίνων Άρχιεπίσκοπος  
Άθηνών και πάσης Ελλάδος  
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ  
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ  
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ  
Στρατηγός  
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ  
Άκαδημαϊκός  
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ  
Καθηγητής Πανεπιστημίου  
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ  
Άκαδημαϊκός  
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ  
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”  
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ  
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ  
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7  
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679  
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:  
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ  
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64  
Κ.Α. 15341  
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται με αυτοπροαί-  
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφιση - Μοντάζ  
ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ  
ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45  
ΤΗΛ. 3636180



# "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΤΕΥΧ.  
112

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1986

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106.79 'Αθήνα  
Τηλ. 36.21.651 - 63.99.783

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόσκληση όμιλης	1
Βιογραφικά Όμιλητρίας	2
Σπύρου Χρηστίδη. Πολεμικό ήμερολόγιο 1940-41	4
Ίωάν. Νικολαΐδη. Μνήμες του '40	10
Άπό τό ANNUAIRE ORIENTAL. Οικονομική και κοινωνική κατάσταση τής Ήπειρου (1909)	15
Μιχ. Κ. Πετροχειλίου. Παραδοσιακοί Στίχοι γιά τήν Ήπειρο	18
Άριστ. Δημητριάδη. Ήπειρωτικά	19
Άπόφασις Έπιτροπείας Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ γιά τή Βόρ. Ήπειρο	20
Κώστα Παπαγγέλη. Τά Θεοφάνεια στα Κούρεντα	22
Κώστα Ντούλα. Τό πσληρό Σχολειό	23
Φιλολογικά και Καλλιτεχνικά Πορτραίτα. Χάρης Μέξης	25
Τής Συντάξεως. Ήπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση	27
Ήπειρώτες Συγγραφείς και Βιβλία γιά τήν Ήπειρο - Βιβλιοκρισιές	3



ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :

Γ. Μπρουζιώτης - Γ. Κατσαρός  
Κωλέττη 4, 106 81  
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

## ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ή «Ήπειρωτική Έταιρεία» όργανώνει στις 17 Φεβρουαρίου 1986, ήμέρα Δευτέρα και ώρα 7.30' μ.μ. στή μεγάλη αίθουσα τής Άρχαιολογικής Έταιρείας, Έλευθ. Βενιζέλου 22 - Όμήρου, τή δευτέρα στή σειρά πνευματική έκδήλωση τής περιόδου 1985-1986.

Σ' αὐτή, έπειτα άπό εισήγηση του Προέδρου, θά μιλήσει ή κυρία Άγγλαϊα Μπίμπη - Παπασπυροπούλου δ.ρ., δ.ρ. με θέμα:

Λαϊκή Ίατρική στήν Ήπειρο.

Παρακαλούμε νά ευαρεστηθήτε νά τιμήσετε τήν Ήπειρωτική έκδήλωση με τήν παρουσία σας.

Ό Πρόεδρος

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΑΠΟΥΛΟΣ

Ό Γεν. Γραμματέας

ΣΤΑΘ. Δ. ΜΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ό Κοσμητώρ

ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

## Ἄγλαΐα Μπίμμη - Παπασπυροπούλου



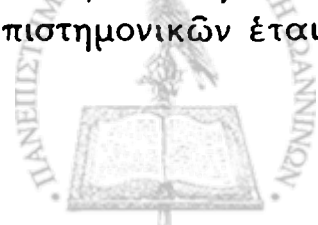
Ἡ κυρία Ἄγλαΐα Μπίμμη - Παπασπυροπούλου γεννήθηκε στὴν Πάτρα, ὅπου τελείωσε καὶ τὶς γυμνασιακὲς τῆς σπουδὲς στὸ Ἀρσάκειο Πατρῶν μὲ ἄριστα καὶ πλῆθος ἀπὸ διακρίσεις καὶ βραβεῖα γιὰ τὴν ἐπίδοση καὶ τὸ ἦθος τῆς.

Συνεχίζοντας τὴν οἰκογενειακὴ ἰατρικὴ παράδοση ὡς κόρη τῶν ἰατρῶν Γεωργίου καὶ Μαρίκας Μπίμμη καὶ ἐγγονὴ τοῦ φημισμένου Κωνσταντινουπολίτη ἰατροῦ Νικολάκη Μπίμμη, (καταγομένου ἀπὸ τὸ Λοζέτσι τῶν Ἰωαννίνων), ἐπῆρε τὸ πτυχίον τῆς Ὀδοντιατρικῆς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τὸ 1954.

Μετὰ ἀπὸ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὸ Ὀδοντιατρικὸ Τμῆμα τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ JOHANNES GUTENBERG UNIVERSITÄT τοῦ MAINZ Γερμανίας, ἀνακηρύχθηκε διδάκτορας τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ τὸ 1958. Ἀφοῦ παρακολούθησε μαθήματα Ἰατρικῆς συνέχισε τὴ με-

τεκπαίδευσή τῆς στὸ FREIE UNIVERSITÄT τοῦ Δυτ. Βερολίνου, ὅπου τὸ ἔτος 1956 ἐπῆρε τὴν εἰδικότητα τοῦ Παραδοντολόγου. Στὸ Βερολῖνο ἐργάσθηκε στὴν Ὀδοντιατρικὴ Σχολή ὡς ἐρευνήτρια καὶ ὑπεύθυνη τοῦ Τμήματος Μικροβιολογίας τοῦ στόματος, Βακτηριολογίας καὶ Ἱστοπαθολογίας καὶ ὡς ἐρευνήτρια ἐπὶ τῶν ἀντιστοιχῶν θεμάτων στὸ MAX PLANCK Ἰνστιτούτο.

Ἡ κ. Παπασπυροπούλου ἔχει ἐπισκεφθεῖ τὰ σπουδαιότερα ἐρευνητικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ συμμετέχει ἀνελλιπῶς στὰ διεθνῆ Ὀδοντιατρικὰ Συνέδρια. Τὴν τελευταία τετραετία εἰδικεύθηκε στὸν νεώτατο κλάδο τῆς Ἐμφυτευματολογίας καὶ εἶναι μέλος τῆς DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR ZAHN - MUND - UND KIEFERHEILKUNDE, ὅπως καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἐται-



ριῶν, ξένων καὶ ἑλληνικῶν. Ἄσκει σήμερα τὴν Ὀδοντιατρική με ιδιαίτερη ἐπιτυχία στὴν Ἀθήνα. Γνωρίζει ἄριστα τὴν Γαλλική, Ἀγγλική καὶ Γερμανική γλώσσα.

Ἡ κ. Παπασπυροπούλου σπούδασε ἐπίσης Ἱστορία καὶ Ἀρχαιολογία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή. Εἶναι ἀριστοῦχος πτυχιούχος τοῦ Τμήματος αὐτοῦ, ὅπως καὶ ἀριστοῦχος διδάκτορας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐπωφελουμένη τῶν πολλαπλῶν γνώσεών της, ἱατρικῶν καὶ φιλολογικῶν, ἔχει ἐπιδοθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια στὴ συγκέντρωση καὶ τὴν ἔρευνα τῆς Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Ἱατρικῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα. Μὲ ἕναν ὀγκώδη τόμο, «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΤΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ» (σσ. 490) καὶ μὲ πολυάριθμα δημοσιεύματα καὶ ἀνακοινώσεις σὲ Συνέδρια, τοποθετεῖ ἐπὶ νέων θάσεων τὴ συγχρονικὴ καὶ διαχρονικὴ ἔρευνα τῆς λαϊκῆς μας ἱατρικῆς.

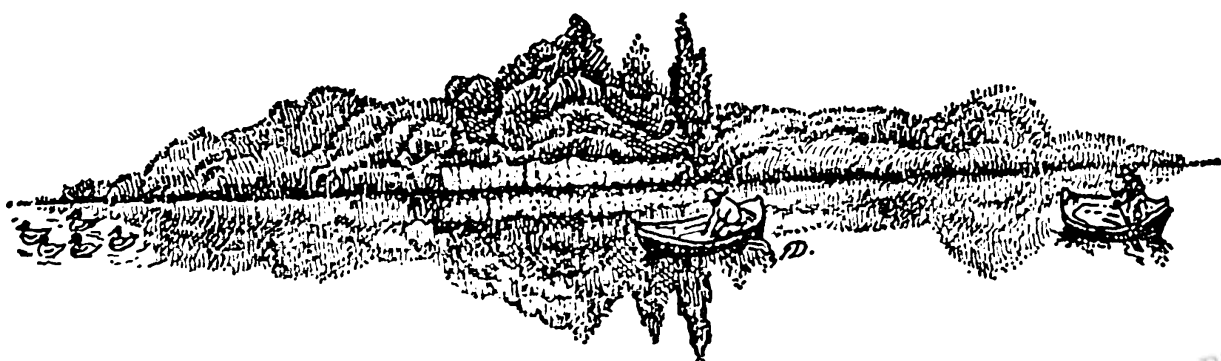
Ὁ κύκλος τῶν μελετῶν τῆς Κας Παπασπυροπούλου στρέφεται ἀκό-

μη γύρω ἀπὸ τὴν ψυχολογία καὶ τὴν φιλοσοφία, τὸν κοσμοθεωριακὸ προβληματισμὸ καὶ τὴν βιοθεωρία. Μὲ ἐπὶκνετρο τὴν πορεία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου ἔχει δημοσιεύσει σειρά δοκιμίων, ὅπως ΑΤΙΜΕΤΩΠΟΙ, δοκίμια 1974, σσ. 210, ΑΓΡΥΠΝΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ, δοκίμια, 1975, σσ. 145, Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ, δοκίμια, 1977, σσ. 176 καὶ περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ ἄρθρα γενικότερου ἐνδιαφέροντος.

Ἐχει ἐπίσης μεταφράσει ἀπὸ τὰ γερμανικὰ τὸ βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱατρικῆς HANS KILLIAN—HINTER UNS STEHT NUR DER HERRGOTT (Πίσω μας στέκει ὁ Θεός) σσ. 368. Ἐχει δώσει πλῆθος διαλέξεων στὴν Ἀθήνα καὶ διάφορα μέρη τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας.

Ἡ Κας Παπασπυροπούλου εἶναι σύζυγος τοῦ Διευθυντοῦ Σχολῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μητέρα τριῶν παιδιῶν ποὺ σπουδάζουν Ἱατρικὴ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης.

15.12.1985



# Πολεμικό Ἡμερολόγιο τοῦ 1940-41

(Καθημερινὴ ἐξιστόρηση μιᾶς ζωῆς πού πέρασε μὲ κίνδυνο)

ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ Θ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ προηγούμενου)

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἔκανε ἔξαλλο τὸν λοχαγό.

— Γυρίστε πίσω! λέει μὲ ἄγρια φωνὴ στοὺς μεταγωγικούς.

Μερικοὶ μεμψιμοιρώντας γύρισαν. Ἕνας ὅμως, πού τὸν λέγανε Λιομπότη, ἔφερνε ἀντίρρηση, λέγοντας ὅτι ἔχει τὶς θαλίτσες τοῦ ταγματάρχη του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὶς παρατήσῃ. Καθὼς λογοφέρανε μὲ ἐκνευρισμὸ καὶ ἔξαψη, ἀκούμε τὸν λοχαγό νὰ τοῦ λέει: «γύρισε δεξιὰ!» Καὶ ξαφνικὰ ἓνα μπάμ! καὶ μιὰ φωνὴ «ὦχ! μάννα μου!» ἀκούσαμε. Παγώσαμε ὅλοι.

Ὁ λοχαγὸς τὸν εἶχε σκοτώσει μὲ τὸ πιστόλι του, γιὰ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς πανικόβλητους. Μέσα στὸ σκοτάδι δὲν προφθάσαμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν κίνησή του, γιὰ νὰ τὸν προλάβουμε.

Ὁ λοχίας Λανόπουλος, πού ἔτυχε ἐκείνη τὴ δραματικὴ στιγμή νὰ θρῖσκειται πλησιέστερα στὸ λοχαγό, ὑποστηρίζει τὴν ἀποψη ὅτι στὴν πραγματικότητα ὁ λοχαγὸς πυροβόλησε στὸν ἀέρα καὶ ὅτι ἡ σφαῖρα θρῖκε τὸν Λιομπότη, ἐπειδὴ ἦ-

ταν ἔφιππος. Στὴ συνέχεια μάλιστα βεβαιώνει ὅτι ὁ λοχαγὸς θέλησε νὰ αὐτοκτονήσῃ καὶ ὅτι ὁ Λανόπουλος μὲ μερικοὺς ἄλλους τὸν συγκράτησαν, ἀρπάζοντας τὸ πιστόλι ἀπὸ τὰ χέρια του.

Εἶτε ἔτσι ὅμως, εἶτε ἀλλιῶς, πάει ἄδικα τὸ καημένο τὸ παιδί, ὥσπου νὰ τὸ πᾶνε παρακάτω στὸ γιατρὸ Γύρα ξεψύχησε.

Ὅπως μάθαμε ἀργότερα, κατὰ γόταν ἀπὸ τὸ Καστρί Ἡγουμενίτσας ἦταν παντρεμένος, πατέρας παιδιῶν καὶ εἶχε ἀδελφὸ, πού ὑπηρετοῦσε σὲ ἄλλη μονάδα κι ἤθελε γιὰ ἐκδίκηση νὰ σκοτώσῃ τὸν λοχαγό, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησαν τελικὰ οἱ συγγενεῖς του κι οἱ συμπατριῶτες του, γιὰ νὰ μὴ καταστραφεῖ ἡ οἰκογένειά του.

Τὸ ἐπεσόδιο τελείωσε, ὁ λόχος ξεκίνησε κάνοντας κουράγιο καὶ ἔχοντας μαζί κι ὄσους ἀπὸ τοὺς μεταγωγικούς πισωγύρισαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν κι ὁ χωριανὸς μου Γιάννης Τσώης, πού τὸν συνάντησα καὶ συμπορευθήκαμε.

Καθὼς προχωρήσαμε πρὸς ἔπάνω, μὲ πλησιάζουν δυὸ σκιές.



Ἦταν οἱ στρατιῶτες Πέτρος Μπέης καὶ Ἀναστάσιος Γατόπουλος ἀπὸ τῆ Βρυσοῦλα Φιλιατῶν.

— Κύριε ἐπιλοχία, μοῦ λένε. Ἐμεῖς ἀποφασίσαμε νὰ γυρίσουμε πίσω, δὲν πᾶμε μπροστὰ γιὰ νὰ γίνουμε αἰχμάλωτοι. Τί μᾶς συμβουλεύεις;

— Παιδιά, τοὺς λέω. Κατὰ τὴ γνώμη μου, θὰ κάνετε πολὺ ἄσχημα. Θὰ στιγματισθῆτε ἐφ' ὄρου ζωῆς. Καλύτερα ν' ἀκολουθήσετε τὴν τύχη τοῦ λόχου.

Μὲ ἄκουσαν καὶ παράμειναν κι αὐτὸ τοὺς βγήκε σὲ καλὸ.

Στὸ δρόμο συναντήσαμε κι ἄλλους πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ὀπισθοχωροῦντες.

Στὸ πλάτυσμα μιᾶς χαράδρας, πρὸ τῶν ὑψωμάτων τῆς Πέστιανης, πολλοὶ κοιμότανε βυθισμένοι σὲ ληθαργικὸ ὕπνο, χωρὶς καμμιά προφύλαξη.

Λίγο πιὸ κάτω συναντήσαμε τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Σκλαβενίτη κι ἄλλους ἀξιωματικούς τοῦ Τάγματος Φιλιατῶν. Αὐτοὶ μᾶς κρύωσαν περισσότερο.

— Εἶναι τρέλλα νὰ πᾶς μπροστὰ, λέει τοῦ λοχαγοῦ μας ὁ Σκλαβενίτης.

Ἐμένα δὲ μοῦ εἶπε:

— Ἦσουν ἄτυχος, Χρηστίδη. Τὴν παραμονὴ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου μὲ εἶχε πάρει ὁ Γκαναβίας στὸ τηλέφωνο γιὰ νὰ πῶ τοῦ ταγματάρχη νὰ ὀρισθεῖς ταχυδρόμος τοῦ τάγματος. Αὐτὸ θὰ πραγματοποιούνταν τὴν ἐπομένη..

— Δὲ θαυέσαι, τοῦ λέω. Μαζί μὲ τὸ λόχο μου καλύτερα.

Μὲ καρδιοχτύπι φθάσαμε τὰ χαράματα καὶ καταλάβαμε θέσεις στὰ ὑψώματα Πέστιανης. Ἄρχισε νὰ φέγγει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας κι ὕστερα βγήκε ἕνας ἥλιος ὀλόλαμπρος.

Ἦρθαν μερικὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα, μείναμε ἀκίνητοι, ἔφυγαν.

Ὁ λοχαγὸς εἶχε πάει στὸ χωριὸ γιὰ συνεννόηση μὲ ἄλλους ἐκεῖ ἀξιωματικούς καί, ἀφοῦ πέρασε ἀρκετὴ ὥρα, ἐπανῆλθε στὸ λόχο.

Δὲν ξέρω πῶς διαδόθηκε ὅτι οἱ Ἴταλοὶ πέρασαν ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μας ἀκολουθώντας τὸν νεοανοιγμένο δρόμο Ἡγουμενίσσας — Μαργαριτιοῦ καὶ κινδυνεύομε νὰ κυκλωθοῦμε.

Τότε δόθηκε τὸ σύνθημα νὰ βαδίσουμε ὅσο μπορούμε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω. Ἄλλὰ οἱ δυνάμεις μας ἐξασθενημένες ἀπὸ τὴν ὀλονύχτια πορεία. Ὡς τόσο «Ὁ σῶζων ἑαυτὸν σωθήτω». Μὲ τὸ σύνθημα αὐτό, ποὺ δόθηκε ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς μας, ἀπόχτησαν τὰ πόδια μας φτερά.

Καθὼς περνούσαμε τὸ χωριὸ Μινεσάτι, κλαίσαμε σὰν μικρὰ παιδιά ἐγὼ κι ὁ σιτιστὴς Ἀχιλλέας Μάτσακας, γιὰ τὴν δημιουργήθηκε ἢ ἐντύπωση ὅτι χάθηκε κάθε ἐλπίδα γιὰ τὴν τύχη τῆς Πατρίδας.

Κατὰ τὴν ὀπισθοχώρηση ἕνα τμημα τοῦ λόχου, τὸ προπορευόμενο, ἀκολούθησε τὸν καινούργιο δημόσιο δρόμο πρὸς τὸ Μαργαρίτι. Τὸ ἄλλο τμημα, μὲ τὸν λοχαγὸ, πῆρε τὸ δρόμο, ποὺ εἶχαμε ἀκολουθήσει τὴ νύχτα, ὀδεύοντας πρὸς τὴν Πέστιανη.

Ἐμεῖς, τὸ προπορευόμενο τμημα,



μετά σύντονη πορεία, φθάσαμε στο χωριό Μαζαρακιά. Καθήσαμε κάτω από τις έλιές, ήπιαμε λίγο νερό από το εκεί πηγάδι και φάγαμε, περιμένοντας τους άλλους. Άλλά οι άλλοι δέν φαινόταν πουθενά.

Άποφασίσθηκε τότε από τους άξωματικούς μας νά πάρουμε την κατεύθυνση προς την Παραμυθιά. Μερικοί με τον έφεδρο άνθυπολοχαγό τών πολυβόλων Μούλιο, δημοδιδάσκαλο, είχαν τραθήξει κατά το Μαργαρίτι.

Βαδίσουμε, λοιπόν, πάλι και ύστερα από πορεία 4 ώρων σμίξαμε με τον λόχο μας κι όλο το τάγμα, πού είχε συγκεντρωθεί σε μιá κοιλάδα στη Δράγανη κι εκεί κοιμηθήκαμε.

Τή νύχτα έπρεπε νά φύγουμε. Το τάγμα Λεπενού, τής Πρέβεζας, έφυγε κιόλας. Κι από το τάγμα μας έφυγε ό λόχος πολυβόλων του Κωστάκη. Μένουμε έμεεις μόνο.

Ξυπνάω το λοχαγό νά φύγουμε, άλλ' αυτός έμεινε ώσπου έφεξε.

Σύνδεσμο δέν είχαμε με κανένα, συγκεκριμένη πληροφορία για τον έχθρο ή για τά δικά μας τμήματα καμμιá.

Ό λοχαγός άποφάσισε νά τραθήξουμε κατά την Παραμυθιά, διαβάτες όμως στο δρόμο μάς πληροφορήσαν ότι έχουν φύγει από την νύχτα άπ' εκεί τά τμήματά μας και μάλιστα ότι είχαν μπει κιόλας οι Ίταλοι.

Δρόμο, λοιπόν, προς το ποτάμι Γλυκής, για νά προφθάσουμε μη κόψουν το γεφύρι. Για προφύλαξη από έχθρικό ίππικό, πήραμε τά βουνά.

Περάσαμε από το χωριό Σεβαστό.

Έκει ό δάσκαλος, γνωστός από τά μαθητικά χρόνια στην Παραμυθιά, μάς είπε τά κακά μαντάτα. "Ότι άκουσε από τηλεφώνου πώς μπήκαν οι Ίταλοι στα Γιάννινα. Άγωνία με κατέλαβε για την τύχη τών δικών μου. Το ψιθυρίζω στο αυτί του λοχαγού, χλώμιασε κι εκείνος.

Προχωρώντας, περάσαμε και το Καρβουνάρι και μ' όλη τή δύναμή μας πιά διασχίσαμε τον κάμπο.

"Όταν φθάσαμε στο Γαρδίκι Παραμυθιάς, συναντήσαμε τμήματα δικά μας. Άπό μακριά, πού μάς είδαν, μάς νόμισαν για Ίταλούς και είχαν στήσει τά πολυβόλα.

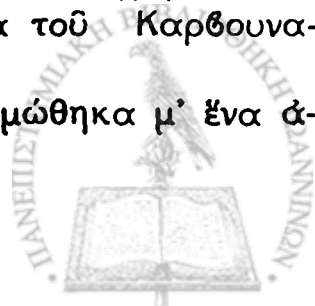
Μιá χαρά, λοιπόν, συνεννόηση του Στρατηγείου! Μάς είχαν άφήσει μόνους εκεί πέρα, χωρίς έπαφή.

Άφου μείναμε μέχρι το θράδυ, πήραμε το δρόμο για το ποτάμι τής Γλυκής. Φθάσαμε τή νύχτα, το περάσαμε και προχωρήσαμε πιο πέρα στο χωριό Βουβοπόταμος, όπου και κατασκηνώσαμε μέσα στη λάσπη σχεδόν. Έκει ήταν κι άλλα τμήματα και το τμήμα τής Πρέβεζας. "Έτσι πέρασε κι ή νύχτα τής 8ης Νοεμβρίου.

Την άλλη ήμερα το τάγμα μας έφυγε για το Κανελάκι, έμεινε δε μόνο ό λόχος μας με άποστολή την άμυνα σ' εκείνη τή θέση.

Την ήμερα εκείνη μαγειρέψαμε λίγο φαγητό σε καζάνια άλλου λόχου, γιατί τά δικά μας, κατά διαταγή του λοχαγού, τά είχαμε πετάξει στα ύψώματα του Καρβουναριού.

Το θράδυ άνταμώθηκα μ' ένα ά-





γροφύλακα χωριανό μου, τὸν Κώστα Πάντο, πὸ εἶχε μαζί του καὶ κάποιον ἄλλο ἀπὸ τὸ Τσιφλίκι. Κοιμήθηκαν στὸ ἀντίσκηνό μου. Ἐγὼ κοιμήθηκα στὸ σχολεῖο, ὅπου ἔμεινε κι ὁ λοχαγός.

Στὸ δωμάτιο τῆς δασκάλας ἦταν ἀφημένα τὰ πράγματά της γιατί ἔφυγε πανικόβλητη.

Διέπραξα τὴν ἁμαρτία καὶ πῆρα ἓνα παλιὸ πουλόβερ καὶ τὸ φόρεσα, καθὼς καὶ λίγα μαντήλια. Ἄλλοι εἶχαν προηγηθεῖ καὶ ἀδειάσει τὴ θαλίτσα της.

Στὸ χωριὸ αὐτὸ μείναμε ὡς τὶς 13 Νοεμβρίου.

Ἐκεῖ φάγαμε μερικὰ ψητὰ κοτόπουλα, ἀρπαγμένα ἀπὸ ἄλλους, καθὼς καὶ ἓνα, πὸ ἀγοράσαμε.

Μία ἀπὸ τὶς ἡμέρες παραμονῆς πήγαμε μὲ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Ζούλα στὸ σπίτι κάποιου Γεωργιάδη, συμμαθητῆ μας ἄλλοτε στὴν Ἰατραμυθιά, ὁ ὁποῖος, κάνοντας τὴν ἀνάγκη φιλοτομία, ὕστερα ἀπὸ τὴ φορτικότητα μας, προσφέρθηκε καὶ μᾶς παράθεσε γεῦμα. Φάγαμε λαίμαργα πρὸ πάντων μέλι. Εἶχε ὁ τόπος καὶ πορτοκάλια καὶ τὰ γευθήκαμε ἀρκετά.

Δεξιά μας ἀντικρῦζαμε μὲ συγκίνηση τὰ τελευταῖα θουνὰ τοῦ Σουλίου καὶ ἰδίως τὴν περίφημη «Σκάλα τῆς Τζαβέλαινας».

Ἀπὸ τὸ Βουβοπόταμο, κατόπιν διαταγῆς, φύγαμε τὸ βράδυ τῆς 13ης Νοεμβρίου. Μὲ βροχὴ περάσαμε τὰ χωριὰ Σκεπετό, Κανελάκι καὶ στὸ φέξιμο εἴμαστε στὸ Μεσοπόταμο.

Χωριὰ τοῦ Φαναριοῦ! Τὰ εἶχα ἀκουστά, ἀλλὰ δὲν εἶχα γι' αὐτὰ ἰ-

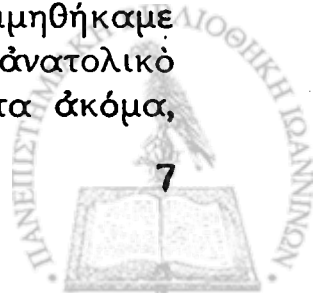
δέα. Λάσπες παντοῦ χλιοπατημένες, νερούλες, ζυμωμένες, βορβορώδικες. Ὁ κόσμος κάθε ἡμέρα βουτηγμένος στὶς λάσπες. Οἱ περισσότεροι ἄνδρες «έλοκαχέκται» γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ μιὰ καθαρευουσιάνικη λέξη. Οἱ γυναῖκες ξυπόλυτες, χλωμές, ἀναιμικές, κινουῦνταν σὰν τὰ σκαθάρια, πὸ κυλιοῦνται κι ἀπὸ τὶς ἀκαθαρσίες φτιάχνουν θώλους! Κόλαση τοῦ Δάντη! Πρῶτη φορὰ ἐσχημάτιζα εἰκόνα τί εἶναι λάσπη.

Στὸ Μεσοπόταμο ξυπνήσαμε μὲ τὴ θία σχεδὸν κάποιον καφετζῆ καὶ μᾶς ἔκανε καφέδες καὶ τσαΐ. Φάγαμε καὶ λιγάκι κι ἀπ' ἐκεῖ συνεχίσαμε ὑπὸ τὶς ἴδιες κακὲς καιρικές συνθήκες. Ποῦ πηγαίναμε; Μάθαμε πιά ὅτι κατευθυνόμαστε στὸ Μαργαρίτι. Μά τότε, γιατί αὐτὸς ὁ μέγας κύκλος ἄσκοπα;

Θὰ μπορούσαμε κάλλιστα νὰ περάσουμε τὸ γεφύρι Γλυκῆς κι ἀπὸ τὸ χωριὸ Γαρδίκι νὰ πᾶμε πολὺ σύντομα στὸ Μαργαρίτι, σὲ 6—7 ὥρες. Τώρα, μὲ τὸν κύκλο αὐτόν, θὰ κάνομε 19 ὥρες. Δὲν ξέρω τί σκέψη ἔκανε ἡ Διοίκηση τοῦ Συντάγματος Ραφτόπουλου.

Προχωροῦμε κατάκοποι. Ὁ καιρὸς καλυτέρευσε. Φθάσαμε τὸ μεσημέρι στὸ χωριὸ Μορφάτι, ὅπου καὶ καθήσαμε ὡς τὸ ἀπόγευμα, ὥσπου ἔγινε τὸ φαγητὸ, μακαρόνια μὲ κρέας, πὸ μαγείρευσε ὁ λόχος. Ἐπειτα συνεχίσαμε πάλι τὴν πορεία πρὸς τὸ Μαργαρίτι.

Στὴν πολίχνη αὐτὴ φθάσαμε μετὰ τὰ μεσάνυχτα καὶ κοιμηθήκαμε κάτω ἀπὸ τὶς ἐλιές στὸ ἀνατολικὸ ἄκρο της. Τὸ πρωῖ, νύχτα ἀκόμα,



δρόμο για τὴ Μαζαρακιά. Κάθως προχωρούσαμε, εἶδαμε κι ἓνα αὐτοκίνητο καταστραμένο.

Στὴ Μαζαρακιά φθάσαμε μόλις ἔφεξε καλά. Ἐκεῖ, στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ, ἦταν τὸ Στρατηγεῖο καὶ γύρω στὴν κατάφυτη ἀπὸ ἐλιές κοιλάδα πολλὰ καταυλισμένα τμήματα. Προχωρήσαμε μέχρι τὸ Στρατηγεῖο καὶ τότε μόνο ἐδέησε νὰ σταλεῖ ἓνας σύνδεσμος, γιὰ νὰ μᾶς ὑποδείξει ποῦ θὰ κατασκηνώσουμε.

Γυρίσαμε 500 μέτρα πίσω. Τί διάβολο, μυωπία εἶχαν καὶ δὲν μᾶς εἶδαν πρωτύτερα, ὅταν ξεμυτίσαμε στὴν τοποθεσία ἐκείνη, γιὰ νὰ μᾶς σταματήσουν; Ἀλλὰ ποιὸς πονάει πραγματικὰ τὸν στρατιώτη;

Μείναμε στὴ θέση ἐκείνη ποῦ ὠρίσε γιὰ τὴν κάθε διμοιρία ὁ λοχαγός. Ἐγὼ θρῆκα τὸν Θανάση Γιάγκα τοῦ 1ου λόχου καὶ τὸν ἔστειλα καὶ μοῦ πῆρε στὴν καρβάνια μου τσαῖ. Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα κατὰ διαταγὴν τοῦ ταγματάρχη μας ἀλλάξαμε καταυλισμὸ δυτικώτερα, περὶ τὰ 700—800 μέτρα.

Μὲ τὴν μετακίνηση αὐτή, ἦταν τυχερὸ νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα.

Στὴ νέα θέση μαγεύρηψε ὁ λόχος μακαρόνια. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς διανομῆς, δεχθήκαμε τὴν ἐπίσκεψη 9 Ἰταλικῶν μεγάλων βομβαρδιστικῶν καὶ πέσαμε ὅλοι κάτω ὅπου βρεθήκαμε, κατὰ διαταγὴν δὲ τοῦ λοχαγοῦ στήσαμε καὶ τὰ πολυβόλα γιὰ ἀντιαεροπορικὴ βολὴ καὶ μάλιστα ὁ λοχαγός ἐπεχείρησε νὰ ρίξει τὴν πρώτη φορά, ἀλλὰ ἦταν αὐτὴν ἀσφάλεια τὸ πολυβόλο καὶ δὲν ἔ-

πιασε κι ἔτσι δὲν προδώσαμε τὴ θέση μας.

Σὲ λίγο τὸ ἀεροπλάνο, σφυρίζοντας ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, βομβαρδίσανε μὲ μεγάλου διαμετρήματος βόμβες τὸν χῶρο, ποῦ πρὶν ἀπὸ λίγη ὥρα εἴμαστε ἐμεῖς, γιὰτὶ διέκριναν κίνηση.

“Ὅπως μάθαμε, σκοτώθηκαν 2 στρατιῶτες, τραυματίσθηκαν μερικοὶ καὶ σκοτώθηκαν ἐπίσης 6—7 μουλάρια. Ὁ τόπος ὅλος σείσθηκε.

“Ὅταν ἔφυγαν τὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα, ἀκούσθηκαν στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ 2—3 πυροβολισμοὶ καὶ σὲ λίγο εἶδαμε δύο χωροφύλακες νὰ περνοῦν δεμένους 2 πολίτες ὀθωμανούς. Αὐτοὶ εἶχαν κάνει σινιάλο μὲ καπνὸ φωτιᾶς, ποῦ ἀναψαν στὰ σπίτια τους γιὰ τὰ ἀεροπλάνα, δισταθμεύουν ἐκεῖ τμήματα.

Ἡ ὑπόλοιπη ἡμέρα τῆς 15ης Νοεμβρίου πέρασε χωρὶς ἐπεισόδιο.

Ὁ λόχος μαγεύρηψε πατάτες γιὰ χνὶ γιὰ τὸ βράδυ, ἀλλὰ ἦρθε ἐπίγουσα διαταγὴ νὰ θαδίσουμε πρὸς τὴ Φασκομηλιά καὶ χωρὶς νὰ περιμένομε ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας, ὥσπου νὰ γίνεῖ τὸ φαγητό, τὸ χύσαμε κατὰ διαταγὴν τοῦ λοχαγοῦ καὶ ἀμέσως ξεκινήσαμε.

Ἡ διαταγὴ τοῦ Στρατηγεῖου ἔλεγε ὅτι ὑπῆρχαν πληροφορίες ὅτι θὰ συναντήσουμε λίγες ἐχθρικὲς δυνάμεις καὶ κυρίως ἀντάρτες. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ὅπως ἀποδείχθηκε ἀργότερα, ἦταν ὄχι λίγες.

Στὸ δρόμο τὸν λοχαγὸ τὸν εἶδα ὅλο γελαστό.

—“Ἐλα, μοῦ λέει σὲ μιὰ ἀνηφοριά, ἀν ἀνταμώσουμε καμμιά φορά



στά Γιάννινα, θά κάνουμε γλέντι τρικούβερτο.

Δέν μου πολυάρεσε ή εϋδιαθεσία του.

Προχωρώντας, στο χωριό Γκόδρα θρήκαμε και δύναμη πυροβολικού κάτω από κάτι έλιές, όπου και ξεκουραστήκαμε για λίγο.

Στή συνέχεια τής πορείας, ο λοχαγός έλαθε μέτρα προφύλαξης.

Φθάσαμε στο χωριό Σκορπιώνα. Εϋτυχώς ή θραδιωά ήταν καλή και

διακρίναμε που πατάμε. Πλησίαζε νά ξημερώσει πιά.

Καθώς περνούσαμε στή Σκορπιώνα, σε κάποιο σπίτι, στή φράχτη άκρη - άκρη πιάσαμε έναν γέρο οθωμανό, που παραμόνευε.

Τόν πήρε μπροστά ο λοχαγός και πιο κάτω με διερμηνέα κάποιον στρατιώτη, που ήξερε τά άρβανίτικα, τόν ρώτησε, αν πέρασαν εκεί κοντά Ιταλοί. Αυτός είπε ότι δέν πέρασε κανένας.

(Συνεχίζεται)



Στο έλευθερωμένο Άργυρόκαστρο. Διακρίνονται ο Μουφτής, ο Άργυροκάστρου Παντελεήμων και διά σταυρού σημειούμενος ο Παύλος Παλαιολόγος, ανταποκριτής του «Έλευθ. Βήματος».

## Μνημές του '40

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ του προηγουμένου)

Κάθε αξιωματικός του Στρατηγείου διάλεξε τή γωνιά του γύρω του εγκαταστάθηκαν οί γραφιάδες και στρατιῶτες πού ἦσαν προσκολλημένοι σ' άλλες ὑπηρεσίες. Οί δυο δακτυλογράφοι στήσαμε τίς μηχανές στό ἄκρο δεξιό του κτιρίου, καθώς μπαίναμε, κοντά στον ὑπασπιστή Χρήστου. Ἐκτός ἀπό τίς κοινές διαταγές και διάφορες καταστάσεις πού ἦταν πάμπολλες, δακτυλογραφοῦσαμε τώρα και ἀπόρρητα ἔγγραφα, ὁ ἀνθυπασπιστής πού ἔκανε αὐτή τή δουλειά δέν ἐπαρκοῦσε. Οί φαντάροι εἶχαν στενοχωρηθεῖ, γιατί μαθεύτηκε πῶς θάφευγε ὁ ὑπασπιστής, ἦταν μόνιμος λοχαγός και ἔπρεπε νά πάει στό μέτωπο. Πάντως ἡ λύπη μετριάστηκε ὅταν ἀκούστηκε πῶς ἀντικαταστάτης του ἐρχόταν ὁ Γιώργος Μπέγκας, ἔφεδρος λοχαγός, γνωστός στους περισσότερους, ὀρισμένοι τὸν εἶχαν και καθηγητή τους στό γυμνάσιο. Δέν ἦταν τυχερός. Μόλις ἀνέλαβε ὑπηρεσία, ἔγινε ὁ βομβαρδισμός του Στρατηγείου, μέ πολλά θύματα, ὁ ἴδιος ὁ Μπέγκας ἔγινε κόσκινο ἀπό τὰ τραύματα, εἶναι θαῦμα πῶς σώθηκε.

Ὅλες τίς μέρες πού μείναμε στό καταφύγιο, τὸ Στρατηγεῖο ἔσφυζε ἀπό κόσμο. Ἀξιωματικοί, ἀγγελιαφόροι, σύνδεσμοι ἔρχονταν ἀπό τὸ μέτωπο, ἔφερναν ἀναφορές, ἔπαιρναν διαταγές και ἔφευγαν, ἡ κατάσταση βελτιωνόταν γιά μᾶς, ἡ Ἰταλική ἐπίθεση εἶχε ἀναχαιτιστεῖ. Ὁ καιρός ἐξακολουθοῦσε νᾶναι θάρυς. Βροχές και χιόνια κάθε μέρα, οί συννεφιές ἦταν καλοδεχούμενες, εἴμαστε τουλάχιστο ἡσυχοί ἀπό τὰ ἀεροπλάνα τῶν Ἰταλῶν, μέ τέτοιο καιρό δέν μπορούσαν νά πετάξουν. Οί βομβαρδισμοί εἶχαν φοβίσει πολὺ τούς Γιαννιώτες. Τὰ σπίτια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν παλιά, μιά βόμβα μπορούσε νά διαλύσει πολλά, ὁ μέγανος κίνδυνος ἐρχόταν ἀπό τὸν οὐρανό. Ἀπὸ τὸ φόβο τὰ μισὰ Γιάννινα εἶχαν κουβαληθεῖ στα τείχη του Κάστρου, ἐκεῖ ἐνιωθαν ἀσφάλεια οί ἄνθρωποι, και ἄς κυλιόταν στη θρώμα, χιλιάδες, ὁ ἕνας κοντά στον ἄλλο, γεροί και ἄρρωστοι μαζί, ὅλοι ἄρρώστειναν σὲ λίγο ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία και τὴ μπόχα πού εἶχε κατακλύσει τούς χώρους και εἶχε ξεχυθεῖ στους δρόμους, ἐνιωθες πῶς πιγόσουν ἂν ἔμπαινες μέσα.

Ἡ θέση μας στό μέτωπο, ὅπως



εἶπα, εἶχε βελτιωθεῖ αἰσθητά. Στὸ Καλπάκι ἡ ἄμυνα ἦταν ἀποτελεσματική. Ἡ Γκραμπάλα κρατιόταν γενικά, ὁ τομέας Θεσπρωτίας εἶχε σταθεροποιηθεῖ καὶ στὸ κέντρο οἱ Ἴταλοί, ὅσες φορές ἐπιχείρησαν ν' ἀνοίξουν δίοδο γιὰ τὰ Γιάννινα, πλήρως ἀκριβὰ τὶς ἐπιθέσεις τους. Τὸ μαρτυροῦσαν τὰ τάνκς πού εἶχαν ἀνατραπεῖ, ἄλλα χτυπημένα πῆραν φωτιά καὶ κἀκαν κι ἄλλα εἶχαν βουλιάξει στὶς ὄχθες τοῦ Καλαμά, τὶς διαβρωμένες ἀπὸ τὶς πολλές βροχὲς καὶ γι' αὐτὸ ἐπικίνδυνες. Τὸ φανέρωναν ἀκόμα οἱ δεκάδες μοτοσυκλέττες, μεγάλες, βαρῆς μηχανές, πού ἦταν σπαρμένες παντοῦ· τὶς ἐγκατέλειψαν οἱ Ἴταλοί γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ τὰ φονικά πυρὰ τῶν πολυβόλων καὶ τῶν κανονιῶν μας, πολλοὶ δὲν τὸ κατόρθωσαν.

Τὰ ἑλληνικά κανόνια εἶχαν γίνεῖ ὁ ἐφιάλης τῶν Ἴταλῶν. Ἡ ἐκπαίδευση τῶν πυροβολητῶν, ἦταν ἀριστη. Ὁ Μαυρογιάννης, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ὀχυρώσεις τῆς γραμμῆς ἄμυνας, ὀργάνωσε καὶ τὸ πυροβολικό, ἀρχηγός του ἦταν, ἐπέλεξε τὶς πιὸ κατάλληλες τοποθεσίες γιὰ τὴν ἐγκατάστασή του· ἡ βολή, ἀπὸ τὶς θέσεις αὐτές, ἐμπόδιζε τὸν ἐχθρὸ νὰ περάσει ἀπὸ ὑποχρεωτικὲς διαβάσεις, ἂν τὸ ἀποτολμοῦσε θὰ πλήρωνε μὲ αἷμα τὴν ἀποκοτιά του.

Ἄριστος ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ ὁ Μαυρογιάννης, εἶχε τὴν τύχη νὰ διοικεῖ καὶ ἀξιωματικούς πυροβολητῆς τοῦ δικοῦ του ἀναστήματος, τὸ ἔδειξαν μὲ τὴ δράση τους. Θρύλος, ἀνάμεσά τους, ἔγινε ὁ τα-

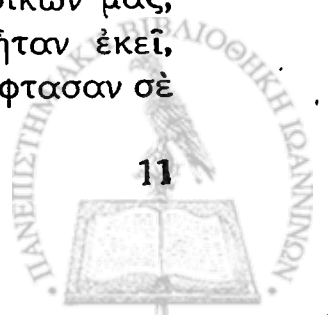
γματάρχης Κωστάκης· ἔβαζε τὰ δάχτυλα μπροστά, σημάδευε, «πῦρ» διέταζε, ἔφευγε ἡ ὄβιδα κι ἔβρισκε τὸ στόχο της. Ἐπεφτε ἀκριβῶς ἐκεῖ πού εἶχε σημαδέψει, σὲ δρόμους καὶ μονοπάτια, στοὺς κάμπους καὶ τὰ ὑψώματα· ἀκόμα καὶ μέσα στὸ καζάνι τῶν Ἴταλῶν τὴν ἔστειλε ὁ Βαμβέτσος, ἄλλος ἀριστος πυροβολητής, ἐκεῖ τὴν ἤθελε, τέτοια ἦταν ἡ εὐστοχία τῶν κανονιῶν.

Ἄναφερα δυὸ Ἑπειῶτες, ἀλλὰ εἶναι δίκιο νὰ ἀναγνωρισθεῖ πῶς ὅλοι οἱ πυροβολητῆς, ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι, πού κατάγονταν ἀπὸ ἄλλες περιοχές, ἦταν τῆς ἴδιας στάθμης, στὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴ σωστή βολή, γι' αὐτὸ, καὶ οἱ Ἴταλοί τρόμαζαν τὰ κανόνια μας, τὸ ὁμολογοῦν οἱ στρατηγοὶ τους στὶς ἐκθέσεις, ἔβαζαν τὰ δυνατά τους ν' ἀνακαλύψουν τὶς κρυμμένες πυροβολαρχίες μας, δὲν τὸ κατόρθωσαν.

Ἡ πίστη τοῦ στρατοῦ μας, ὅτι μποροῦσε ν' ἀντιπαραταχθεῖ στοὺς Ἴταλοὺς καὶ νὰ τοὺς νικήσει, ἐδραιώθηκε μὲ δυὸ βασικὲς ἐπιτυχίες : τὴ σθεναρὴ ἄμυνα τοῦ Καλπακιοῦ καὶ τὴ μεγάλη νίκη στὴν Πίνδο.

Ἐκεῖ οἱ Ἴταλοί εἶχαν στείλει μιὰ ἀπὸ τὶς καλλίτερες μεραρχίες τους, τοὺς ἀλπινιστῆς τῆς «Τζούλια». Ἡ μεραρχία ρίχτηκε στὸν ἀγῶνα μὲ ὄρμη καὶ ἔπαρση, ἀποφασισμένη ν' ἀνοίξει δρόμο στὴν Πίνδο γιὰ νὰ φτάσει στὸ Μέτσοβο καὶ νὰ κυκλώσει ἔτσι τὸ στρατό μας πού πολεμοῦσε στὸ Καλπάκι.

Ἡ ἥρωϊκὴ ἄμυνα τῶν δικῶν μας, τῶν λίγων πρῶτα, πού ἦταν ἐκεῖ, τῶν ἄλλων μονάδων πού ἔφτασαν σὲ



λίγο, όταν ή κατάσταση είχε γίνει πολύ κρίσιμη, έφραξαν τὸ δρόμο τῶν Ἰταλῶν, τοὺς κράτησαν μακριὰ ἀπὸ τὸ στόχο πὺ εἶχαν ἐπικίνδυνα πλησιάσει.

Οἱ ἀντεπιθέσεις τῶν ἑλλη- νικῶν τμημάτων, ὀρμητικὲς καὶ ἀ- πὸ πολλὰ σημεῖα, ὑποχρέωσαν τὴ «Τζούλια» σὲ σύμπτυξη, πὺ κατέ- ληξε σὲ φυγή. Τὴν ἀποσύνθεσή της, πὺ βοήθησαν καὶ οἱ ἄσχημες και- ρικὲς συνθήκες, μαρτυροῦσαν οἱ νε- κροὶ καὶ οἱ αἰχμάλωτοι στὰ πεδία τῆς μάχης, καθὼς καὶ τὸ ἄφθονο πολεμικὸ ὑλικὸ πὺ ἦταν σπαρμέ- νο παντοῦ. Ἦταν μιὰ νίκη ἀποφα- σιστικῆς σημασίας γιὰ τὸ στρατό μας, πὺ προετοιμαζόταν τώρα νὰ δώσει, μ' ἄλλον ἀέρα, τὸ δικό του χτύπημα στὸν εἰσβολέα.

## Ε' ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟ ΒΟΜΒΑΡΔΙΖΕΤΑΙ

Στόχος τῶν Ἰταλῶν, ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τοῦ πολέμου, ἔγινε τὸ Στρατηγεῖο. Βομβάρδισαν ὄλους τοὺς χώρους ἐγκατάστασής του, ἀ- πόδειξη πὺς πληροφοροῦνταν τὶς μετακινήσεις ἀπὸ τοὺς πράκτορες τους. Ἄν τὶς ἄλλες φορές ἀστόχη- σαν, στὴν τελευταία, στὶς 11 Νοεμ- βρίου, μαύρη μέρα τὴν ὀνομάτισαν οἱ Γιαννιωῆτες, τὰ Ἰταλικά ἀερο- πλάνα βομβάρδισαν ἄγρια τρεῖς φο- ρές, τὰ θύματα καὶ οἱ καταστροφές ἦταν μεγάλες, αὐτὴ τὴ μέρα λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς κατάφερε σοβαρὸ χτύπη- μα καὶ στὸ Στρατηγεῖο, εἶχε πάρει σωστὲς πληροφορίες γιὰ τὴ θέση του.

Ἐβρεχε πολὺ στὶς 11 Νοεμβρίου, εἶχε ὅμως καὶ μεγάλα διαστήματα ἡλιοφάνειας. Ξάνοιγε ὁ οὐρανός, οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸ χαίρονταν, ἔβλε- παν τὸν ἥλιο γιὰ ἐχθρὸ τους, ἤξε- ραν πὺς κουβαλοῦσε μαζί του τὸν θάνατο. Καθὼς ἐρχόταν τὸ βράδυ, ὁ οὐρανὸς γινόταν καθαρότερος, τὸ βορειαδάκι ἔδιωχνε τὰ σύννεφα, ἡ ἄλλη μέρα θὰ ἦταν ἡλιόλουστη. Οἱ βροχὲς μᾶς εἶχαν κλείσει ὄρες πολ- λές στὸ τιμεντένιο κτίριο, ὄλα ἦ- ταν βαριά ἐκεῖ μέσα, ἡ ὑγρασία ἀ- πὸ τὴ βροχὴ καὶ ἐκείνη πὺ ἀνέβαι- νε ἀπὸ τὴ λίμνη, οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὰ τσιγάρα θόλωναν τὴν ἀτμόσφαιρα, «νὰ βγοῦμε γιὰ λίγο ἀέρα παιδιά», εἶπε ὁ ὑπασπιστὴς, «βρωμίσαμε ἐδῶ μέσα».

Ὁ ἥλιος εἶχε κρυφτεῖ πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, τὸ φῶς εἶχε λιγοστέψει, ὅμως ἔφεγγε ἀκόμα, κανένας δὲν μποροῦσε νὰ φανταστεῖ πὺς ὁ κίν- δυνος ἐνέδρευε πίσω ἀπὸ τὸ Μιτσι- κέλι, ἔτοιμος νὰ χτυπήσει. Πεταχτή- καμε ἔξω ἀρκετοί, ἄλλοι κάπνιζαν τσιγάρο, ἄλλοι ἔπαιρναν βαθιὲς ἀ- ναπνοές, νὰ διώξουν τὴ μούχλα ἀπὸ τὰ πλεμόνια τους, ἄλλοι κουβέντια- ζαν τὰ τελευταῖα νέα ἀπὸ τὸ μέτω- πο. Ξαφνικά τὸ σκηνικὸ ἄλλαξε ἀ- πότομα.

—«Μπεῖτε μέσα καὶ κλείστε γρή- γορα τὶς πόρτες», ἀκούστηκε ἀνή- συχη καὶ ἐπιτακτικὴ ἡ φωνὴ τοῦ ὑ- πασπιστῆ.

Καθὼς τρέχαμε γιὰ τὸ καταφύ- γιο, προφτάσαμε καὶ εἶδαμε ἓνα μαῦ- ρο ὄγκο πὺ ἐρχόταν, σὰν ὄρατὴ πνοὴ ἀνέμου θίαιη, κατεπάνω μας, ἴδιο θηρίο τῆς Ἀποκάλυψης πὺ δι-



ψούσε για αίμα, ξέρασε κι ὅλας τὸ θάνατο πὸ ἐκρυβε στὴν κοιλιά του.

Οἱ θόμβες ἔπесαν ἕνα - δυὸ μέτρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ δικοῦ μας θαλάμου, τὸ καταφύγιο σείστηκε ὀλόκληρο, οἱ τρεῖς πόρτες του ἔγιναν κόσκινο ἀπὸ τὰ θραύσματα τῶν ὀθίδων καὶ τὴν πίεση τῶν ἀερίων, τὰ φῶτα ἔσβησαν, ὅλα τυλίχθηκαν στὶς σκόνες καὶ τοὺς καπνοὺς, ἡ σύγχυση γινόταν μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς φωνές, τὰ βογγητὰ τῶν τραυματισμένων, τὶς ἐπικλήσεις γιὰ βοήθεια, ὅσοι μπόρεσαν θγήκαν ἔξω, ἄλλοι ἔτρεχαν δῶθε - κείθε νὰ προφυλαχτοῦν, φοβοῦνταν καὶ νέα ἐπίθεση, κανένας δὲν ἤξερε τί ἔκανε.

Στὸ μεταξύ ἦρθαν τ' αὐτοκίνητα μὲ τοὺς τραυματιοφορεῖς νὰ πάρουν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς τραυματίες, σφιγγόταν ἡ καρδιά νὰ βλέπεις ἀνθρώπους λίγο πρὶν γερούς, κουβέντιαζες μαζί τους, τώρα βογγοῦσαν ἀπὸ τοὺς πόνους, καθὼς τὸ εἶμα ἔθαφε κόκκινο τὸ τσιμέντο καὶ τὸ χῶμα ἔξω ἀπὸ τὸ καταφύγιο, ὅπου εἶχαν μεταφερθεῖ. Ὅλοι εἶχαν μαζευτεῖ ἐκεῖ, γύρω τους, ὁ φόβος καθὼς ἡ νύχτα προχωροῦσε, καταλάγιαζε, εἶχαν ἔρθει κι ἀπὸ τὰ καταφύγια τοῦ Κάστρου, δὲν ἔτρεχαν τώρα νὰ θροῦν κρυψῶνες ἀσφαλεῖς.

Οἱ νεκροὶ εἶχαν ξεφύγει πιά ἀπὸ τὶς ἔγνοιες τοῦ κόσμου, δὲν ζητοῦσαν τίποτα, ὅμως τὰ σθησμένα μάτια τους πίσω ἀπὸ τὰ κλειστὰ θλέφρα μᾶς ἔδιναν κουράγιο, τὸ νιώθαμε, σ' αὐτοὺς εἶχε πέσει ὁ κληρὸς νὰ καταβάλουν τὸ τίμημα γιὰ τὶς θυσίες πὸ ἀπαιτοῦσε ὁ ἀγώνας πῶς μιὰ θέση πίσω ἀπὸ τὶς πόρτες

Ὁ συνωστισμὸς ἐμπόδιζε τὴ μετακόμιση τῶν τραυματιῶν, αὐτοὶ ἦταν ζωντανοί, πονοῦσαν, χρειάζονταν βοήθεια, κάποιος ἔβαλε τάξη, τ' αὐτοκίνητα ἔφευγαν γιὰ τὰ νοσοκομεῖα, ὁ τόπος ἀδειάζε. Θανάσιμα τραυματισμένος ἦταν ὁ νέος ὑπασπιστὴς πὸ θ' ἀντικαθιστοῦσε τὸν Χρήστου, ὁ Μπέγκας. Τὸν εἶδα τὴ στιγμή πὸ τὸν κουβαλοῦσαν μὲ τὸ φορεῖο, ἕνα σακατεμένο σῶμα, πρὶν λίγο ἔσφυζε ἀπὸ ζωὴ, ἔφτυνε συνέχεια αἶμα, τὰ πλεμόνια του εἶχαν γίνεи κόσκινο ἀπὸ τὰ θραύσματα, τὸ πρόσωπο καθαρὸ θειάφι, ἀδύνατο νὰ πιστέψεις πῶς θὰ ζοῦσε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Κι ὅμως ἔζησε. Τοῦθγαλαν μὲ ἐγχειρήσεις δεκάδες θραύσματα, ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια, ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ τοῦ κορμιοῦ, ὅπως χτυπήθηκε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ καταφύγιου, ἄλλα τὸσα ἔμειναν στὸ σῶμα του, ἦταν ἀδύνατο νὰ θγοῦν, τὰ κράτησε ὡς τὸ θάνατό του.

Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς πὸ εἶχαν στηθεῖ ὄρθιοι πίσω ἀπὸ τὶς πόρτες σκοτώθηκαν ἢ τραυματίστηκαν, ὅσοι εἶχαν τὴν ἔμπνευση νὰ πέσουν στὸ δάπεδο γλύτωσαν μ' ἑλαφρὲς ἀπώλειες. Ὁ στρατηγός, πὸ στεκόταν πάντα ὄρθιος πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ θαλάμου τοῦ στοὺς συναγερμούς, σίγουρα θὰ σκοτωνόταν, ἀν λίγο πρὶν δὲν ἔφευγε γιὰ τὴ σπηλιά τοῦ Κάστρου, ὅπου εἶχε ἐγκατασταθεῖ τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ καὶ τὸν εἶχαν καλέσει γιὰ θέματα τῆς Μεραρχίας.

Ἦμουν ἀπὸ κείνους πὸ πίστευαν



παρείχε ασφάλεια. Ἡ ἔμνευση ἐκείνης τῆς ἡμέρας μὲ ὀδήγησε σ' ἄλλες ἐνστικτώδεις κινήσεις πού κατέληξαν στὴ σωτηρία. Δευτερόλεπτα πρὶν πέσει ἡ βόμβα ἔπεσα στὸ δάπεδο, στὸ δεξιὸ μέρος ἀπὸ τὴν εἴσοδο, ἀνάμεσα στὸν Π.Κ. κι ἕναν ἔβραϊο πατριώτη, τὸ μικρὸ του ὄνομα θυμᾶμαι, Ροβέρτο τὸν ἔλεγα. Τὰ βλήματα τῆς βόμβας, ἀφοῦ κομμάτιασαν τὰ σίδηρα τῆς πόρτας, χτύπησαν στὸν ἀπέναντι τοῖχο τοῦ καταφύγιου, ἐξοστρακίστηκαν, γύρισαν πίσω καὶ σκότωσαν ἢ τραυμάτισαν πολλούς.

Ὁ Π. κι ὁ Ροβέρτος χτυπήθηκαν ἄσχημα στὰ πόδια. Τὸ βαρύτερο τραῦμα, διαμπερές στὸ μηρό, εἶχε ὁ Π., μῆνες ἔκανε νὰ περπατήσει, ἦρθαν στιγμὲς πού οἱ γιατροὶ ἐτοιμάστηκαν νὰ τοῦ κόψουν τὸ πόδι, τὸ ἔσωσε ἡ σταθερὴ ἄρνησή του, ἦταν ἀποφασισμένος νὰ πεθάνει παρὰ νὰ μείνει μ' ἕνα πόδι.

Ὁ ἔβραϊος χτυπήθηκε στὸ κότσι, σοβαρὸ ἦταν τὸ τραῦμα, δὲν συγ-

κρινόταν ὅμως μ' ἐκεῖνο τοῦ Π. Τὸ αἷμα τοῦ τελευταίου, ποτάμι ὀλόκληρο, πότισε τὸ πίσω μέρος τῆς χλαίνης μου ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω τῶθαψε κόκκινο, ὅσοι μ' ἔβλεπαν πίστευαν πὼς εἶχα τραυματιστεῖ βαριά. Ὁ ἴδιος δὲν τὸ εἶχα ἀντιληφθεῖ, γι' αὐτὸ παραξενεύτηκε ὅταν ὁ Στρατηγός — εἶχαμε ὄλοι μας θιαστικά μεταφερθεῖ στὸ καταφύγιο τοῦ Σώματος — μὲ ρώτησε ἂν εἶχα τραυματιστεῖ καὶ πού.

— «Ὁχι, Στρατηγέ μου, δὲν τραυματίστηκα πουθενά», ἀπάντησα.

— «Καὶ τὸ αἷμα στὴ χλαίνη πίσω;» ἐπέμενε.

Τράβηξα τὴ χλαίνη μπροστὰ καὶ τότε κατάλαβα τί εἶχε γίνει. Σφίχτηκε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὸ χυμένο αἷμα τοῦ φίλου καὶ ἐνημέρωσα τὸ Στρατηγό.

— «Ν' ἀλλάξεις γρήγορα χλαίνη», εἶπε μὲ συνεφιασμένο πρόσωπο καὶ τράβηξε πρὸς τὸ βάθος τῆς σπηλιάς.

(Συνεχίζεται)





# ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΡΟ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ 1912-13

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ προηγούμενου)

ΒΙΛΑΕΤΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Ἐδωδιμα Ἀποικιακὰ

Κρασίτης Μ. — Φωτέτζης — Χαδέ-  
λης Δημήτρης.

Μακρυδήμας Δ. — Ρίζος Α. — Σά-  
ρας Ι.

Βλαχόπουλος Δ. — Ξάνθος Δ.

Ὀδοντίατροι

Δημητριάδης — Ξιούρας Α.

Φαρμακέμποροι

Ἄ. Ἐξαρχος καὶ Μάνθος  
Νιτζίδης Α. καὶ Σία—Σκαρθέλης  
Τσουρίδης Εὐστάθιος Ἄλ. — Θε-  
μελῆς Σ.

Βέλης Κ. — Βλάχος Κ.

Σχολεῖα

1 IDADIE, 1 RUCHDIE, 4 δημο-  
τικά καὶ 1 θηλέων.

«Ζωσιμᾶς», ἑλληνικὸ γυμνάσιο,  
διευθυντῆς Καλούδης καὶ ὀκτώ κα-  
θηγητές.

4 δημοτικά σχολεῖα, 3 θηλέων.

1 Ρουμανικὴ ἐμπορικὴ σχολὴ καὶ  
1 ἑβραϊκὸ σχολεῖο.

Ἄλευρα

BATINO — Χαρισσιᾶδης Ι. —  
Γκοβόσδης Ε.

LEVY Α. καὶ Μάτσα — LEVY Μ.

καὶ Σία.

Μωϋσῆς Μ. — MUIERRY SAMUEL

Περάτης Π. καὶ Γ.

Ἄφοι Πορφύρη — Βιτούλης —  
Ξάνθος.

Ὡρολογοποιοὶ

Χριστάκης — Κουτσόγλου Ἄλ. —  
Κιούρης Δ.

Τσικούρας Σ. — Ἰωσήφ Γ.

Ξενοδοχεῖα

«Κωνσταντινούπολις» μὲ διευθυν-  
τὴ τὸν Σάββα.

«Ἡ Ὠραία Σμύρνη».

Ἐξαγωγὴ μαλλιῶν

Ἀράρης Σ. — Καζαντζῆς Ν.

Κούλιας καὶ Ἀσβέρτας — Κού-  
ρεντας Ι.

Ξηροπόταμος Κ.

Βιβλιοπωλεῖα

Χατήρη Κ. καὶ Ν. Γκραβάνη

Ἐμὶν Ἐφέντης — Χαρισσιᾶδης Ι.

Ἰωαννίδης Ἰωάννης τοῦ Π καὶ  
Σία — Βαγενᾶς Π.

Ραπτομηχανές

SINGER (βλέπε ἀγγελία στίς  
σελ. 403, 404).



## Ἐργαστήρια

Ἀλκαλάη Μ. καὶ Σία — Ἄφοι  
Καμπέλη

Κοφίνο Μωϋσῆς — Κοέν Δ.Α.

Κοέν Ἰωσήφ

Κοντούρης Ξ. — Κούρεντας Ι.

Δακαρόπουλος Σ. — Ἐσδρά Σι-  
μάντοφ

Χαδέλης Δ.

Κιούρης Χρῆστος — Κιούρης καὶ  
Παπακοσμᾶς

LEVY Ματαθίας Ἰούδας — LE-  
VY YESSUA SAM.

Ἄφοι Μαρνέλη — NEGRINE Η.  
Γ. Νικολαΐδης — Παπαγεωργίου  
Α. καὶ Π.

Βανακλιώτης Σπυρίδων — Γιού-  
σλας Δ.

## Οἰκοδομικὰ Ὑλικὰ

Κεραμᾶς Ἀντώνης — Βελῆς Ἀλ.

## Ἰατροὶ

Μπαντολούκας Ι. — Φάντης Γ.

Φάντης ΙΙ. — Χατζῆς Δ. — Χα-  
τζῆς Σ.

Λεβῆς—Μίνως Π.—Μολυβάδας Π.

Παππᾶς Ε. — Πισπιρῆς Γιάννης—  
Ρέκκας Β.

Σαλαμάγκας — Σπανὸς Μ. —  
Σταυρίδης Γ.

Τελάτ ἐφέντης — Βλαχλίδης Δ.  
— Βόϊλας Γ.

## Ψιλικὰ

Χρηστίδης — Χαρισιάδης Ι.

Λάππας Σωτήρης

Μακρυδήμας Κ. — Μαρτίνης Χ.  
καὶ Υἱοὶ

Παπαγεωργίου Α. καὶ Π. — Πα-  
παδόπουλος Ζ.

## Μοδίστρες

Μπαρουτᾶ Εὐανθία — Μαντάμ  
Κοκὸ

Δίδες Κρυστάλλη — Μάντζου  
Λένκω

Κα Γιαννοπούλου

## Ἐμποροὶ

Ἀλκαλάης Μ.

Τσακίρ ἐφέντης, Ἄμπντουλ Σαμέτ  
Ἐσδρά Σιμαντόφ — Γκάνιος καὶ  
Ντόνος

Λάππας Σωτήρης τοῦ Κ. — NE-  
GRPIN HAİM

Παπαδόπουλος Ζ.

Βανακλιώτης Σπύρος — Ξάνθος  
Δ.

## Νεωτερισμοὶ

Ἀρχιμανδρίτης Α. — Παπαμιχαήλ  
Πελλένης καὶ Πορφύρης — Πελ-  
λένης καὶ Βλάχος

Τσουνίδης Θ. καὶ Σία

Τσουνίδης Σταῦρος καὶ Σκαρ-  
θέλλης

## Χαρτικὰ

Ἐξαρχος Α. καὶ Μ. Μάνθος

Ἰωαννίδης, Παπασταύρου καὶ  
Σία

Νετρίδης Α. — Βλάχος Α.

## Ζαχαροπλαστεῖα

Ντομπίτσας Χ. — Τσεκούρας Ἀλ-  
κιβιάδης

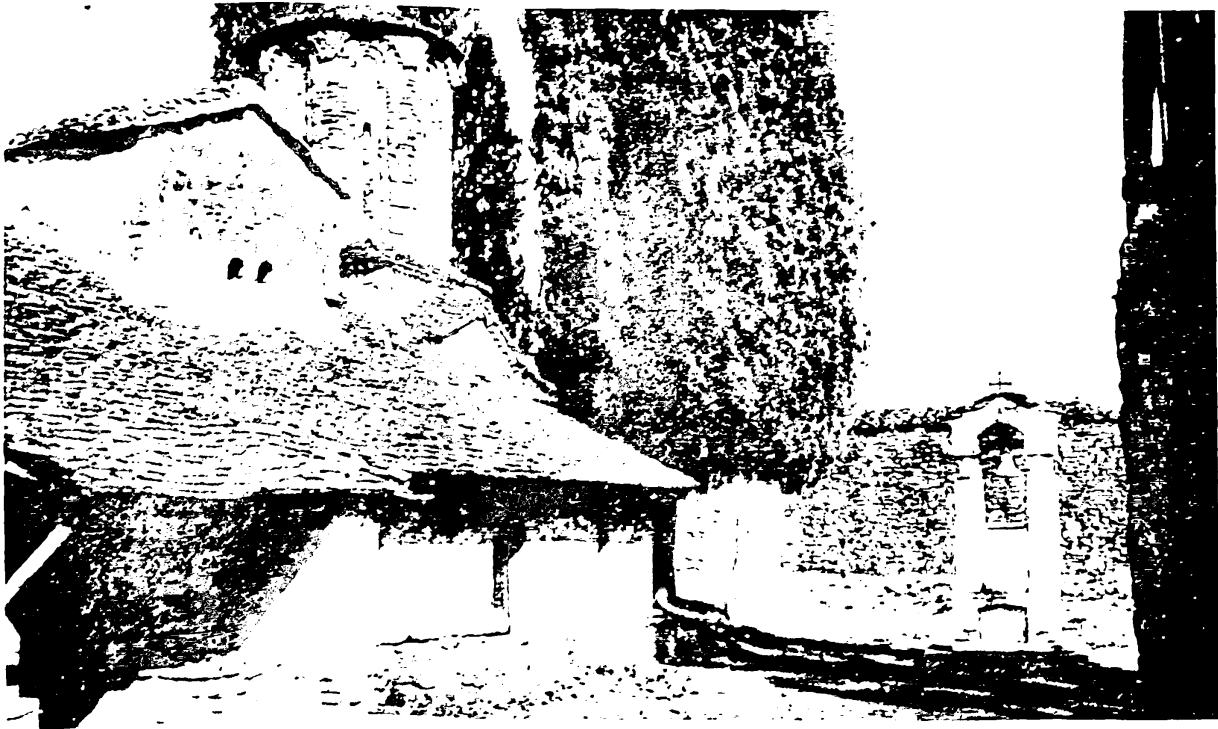
Ἄφοι Ζαχαρτζῆ



# Η ΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 112 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Φωτογραφίες Σπ. Μελετζή τραβηγμένες πρό τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου)

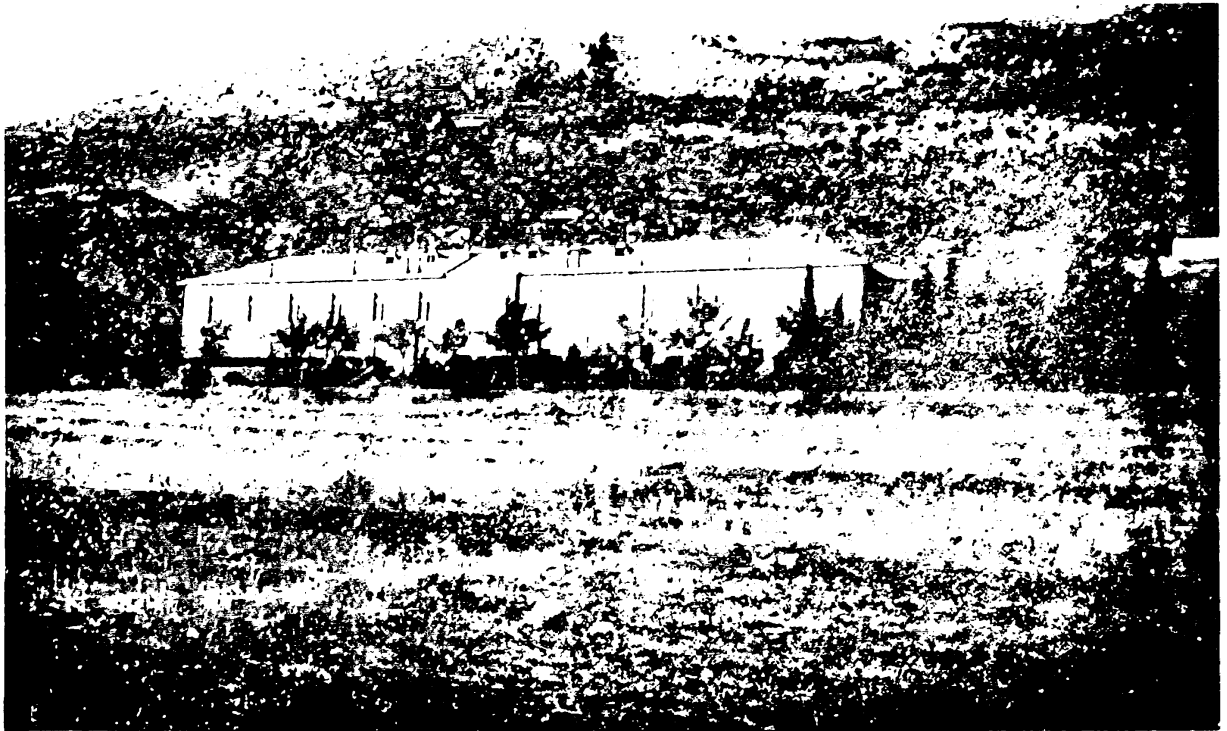


Μονή Μολυβδοσκέπαστη Κόνιτσας.

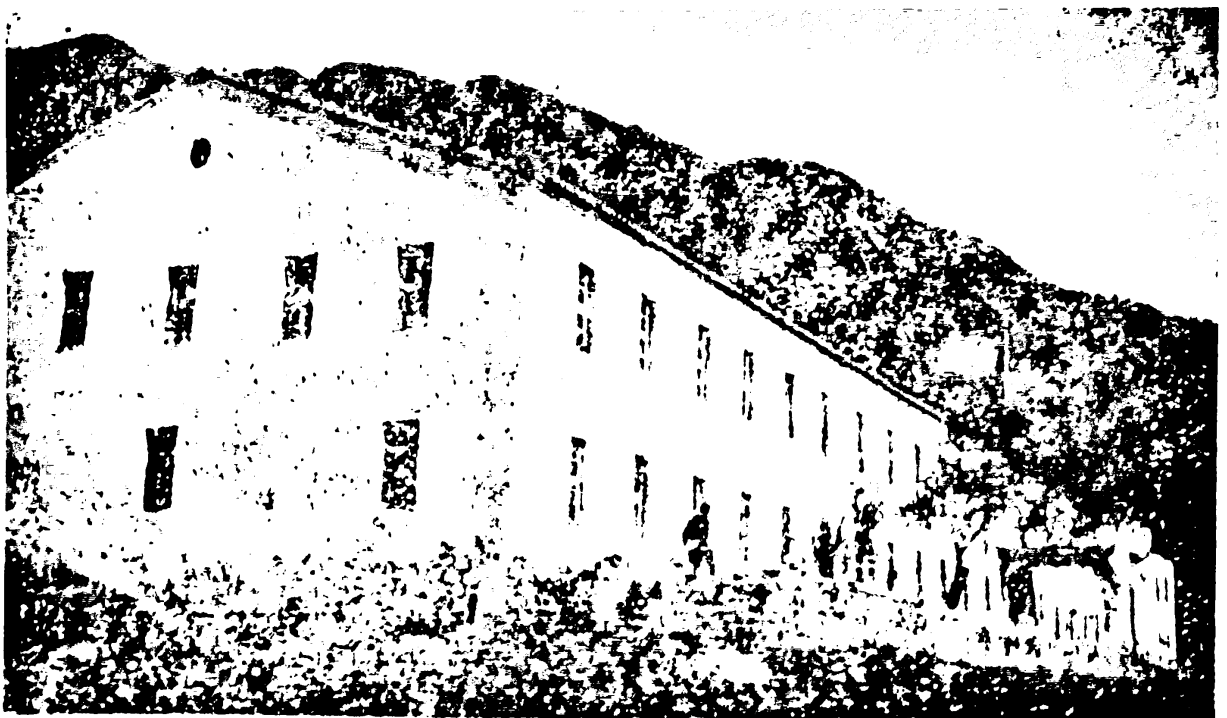


Μπαίνοντας στην Κόνιτσα χειμώνα.





Αναγνωστοπούλειος Γεωργική Σχολή Κόνιτσας.



Παλιός στρατώνας της Κόνιτσας (Έπιτολικό Δελτάριο)





Νερόμυλος στους Πάδες Κόνιτσας.



Στόμιο στον Άωο Κόνιτσας.





Στόμιο στον Άωο, στα πριόνια.





Μονή Στομίου Κόνιτσας.  
(Φωτογρ. Ἄποστ. Βερτοδούλου)





Τζαμί στην Κόνιτσα.





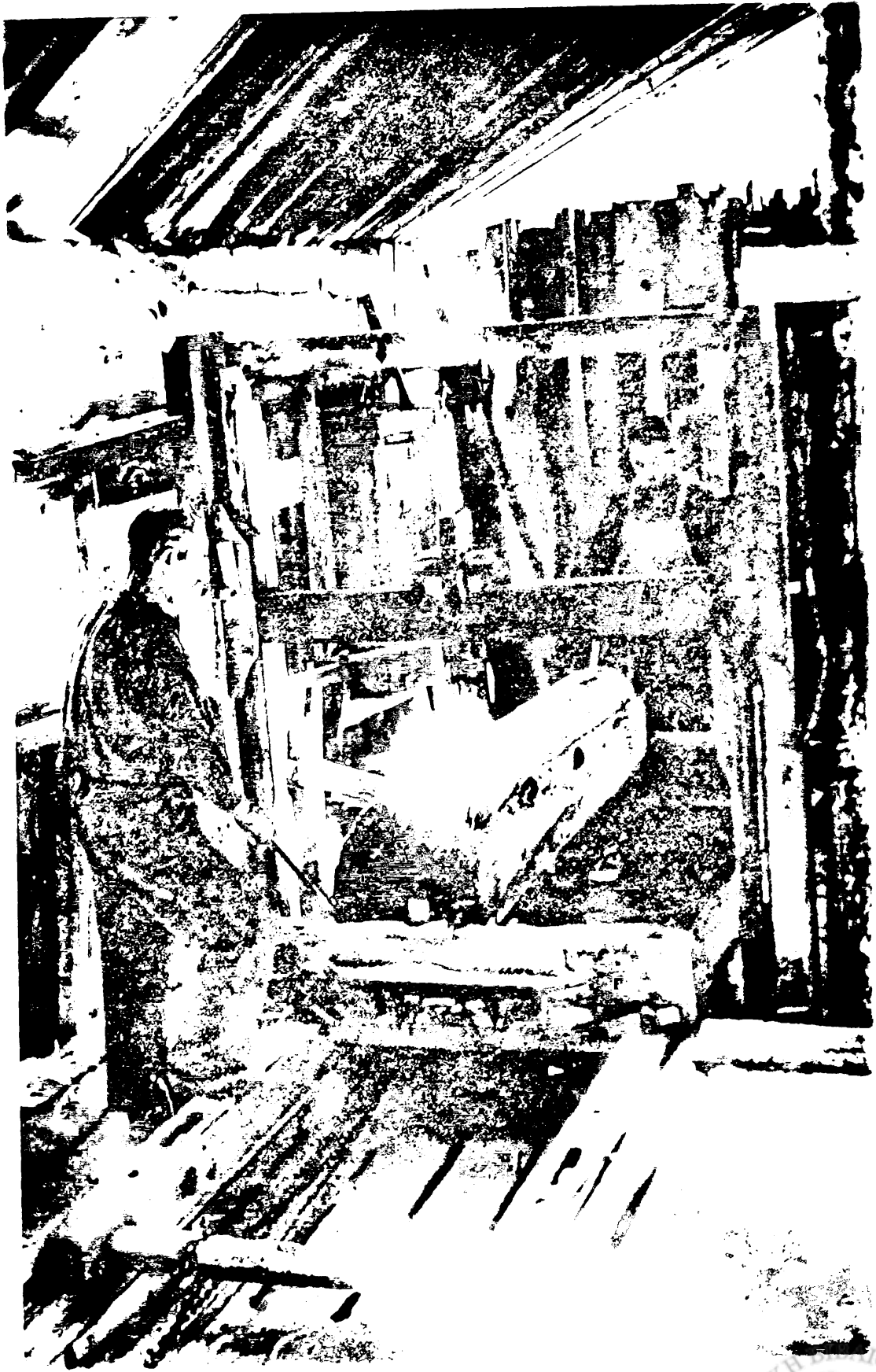


Λουτρά στα Καβάσιλα Κόνιτσας.



Αυλόπορτα Δημάρχου Νταλήπ Μπέη στην Κόνιτσα,  
(Φωτογρ. \*Αναστ. Εύθυμιου)





Νεροπρίονο στο Στόμιο Κόνιτσας.



Εισαγωγεῖς Δερμάτων  
Ἀμερικῆς

Κοτύρεντας Κ. τοῦ Ι. — Γκάνιος  
καὶ Ντόνος

Χαρισσιάδης Ι. — Πουτέσης Χ.  
καὶ Π.

Βανακλιώτης Σ. — Ξάνθος Δ.

Ἐξαγωγεῖς Δερμάτων  
ἀγρίων ζώων

Ἀράπης Σ. — Καζαντζῆς Ν.  
Κούλιας καὶ Ἀσθέρτας — Κούρεν-  
τας Φ.

Φαρμακοποιοὶ

BECUJIAN SABOUCH — Γκαρα-  
λάνης Α.

Γιούνης Γ. — Ἰωαννίδης Δ.

Λαμπρινὸς Α.

Λεβῆς — Μαλαμίδας Ε. — Παπα-  
νικολάου Ζ.

Τσάντης — Ζαθέλας Ι.

Φωτογράφοι

Δημητριάδης — Φαλαρίδης Δ.

Σιδηρικὰ Εἶδη

Μπατιχ Ἰσαάκ καὶ υἱὸς — Καμ-  
πέλης Ἰσαάκ καὶ Σία

Κοτρόσης Φίλιππος

Γκοβόσδης Ε. — Μαρκάδης Μ.Ι.

Μαθθία Ἰσραήλ καὶ Σία.

Μεναχέμ Μ. καὶ υἱὸς — QURIEL

καὶ NEGRINE

Ἄφοι Περάτη — Σκόδρας Π.  
Τατσιράμος Σπ. — Τραφαέλ Μορ-  
ντοχάϊ

Ἑστιατόρια

Γκάτσος Ι. — Παππᾶς Κοσμᾶς —  
Σάββας

Ράφτες

Κυριακόπουλος Φ. — Ντάτσης Ἀ-  
ναστάσιος

Λεκατσᾶς Τηλέμαχος — Παγκρά-  
τιος Γ.

Παγκράτιος Α. — Πιεοῦτρος Ν.—  
Θεοδώρου

Βαμβακερὰ Ὑφάσματα

Ἀλκαλάης Ν. καὶ Σία—Κιουρῆς Μ.  
καὶ Α. Παπακοσμᾶς

Λεβῆς Γεχούρα Σ. — Ἄφοι Μαρ-  
νέλη

Σπ. Βανακλιώτης — Γιούδας Μ.

Βελανίδια

Λάππας Γ. — Τσουνίδης Β.

Κρασιὰ καὶ Μιαστίχα

Κυριακόπουλος — Ράδος Γ.

Σπέγγος Σ. — Γιαννόπουλος

Μεταφορικὰ ὀχήματα

Κατσαρὸς Μ. — Μαλαμίδας Μ.

Νούσιας Σιῶζος — Θωμᾶς

# Παραδοσιακοί στίχοι για την "Ηπειρο

ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

"Όσοι εϊμέθα από τούς παλιούς αγαπήσαμε πολύ τούς παραδοσιακούς ποιητές, πού δι'αβάσαμε στά νιάτα μας. Τόν σωστό και ολοκληρωμένο στίχο μέ τόν ρυθμό και τίς τόσες έμορφίες, πού τόν συνόδευαν, αλλά και τήν άπαλή ταλάντευση πού έπαιρνε τόν θέμα μή ξεφεύγοντας πέρα από τίς ζωγραφικές εϊκόνας του.

"Έχουν μαζευτεί ξαναδημοσιευμένα σέ διάφορα από τά περιοδικά μας άρκετά ποιήματα τών ποιητών αυτών για τήν "Ηπειρο (Κ. Παλαμά, Γ. Σουρή, Ι. Πολέμη, Σ. Σκίπη, Γ. Στρατήγη, Στ. Δάφνη, Γ. Άθάνα, "Αγγ. Σικελιανού, Σπ. Μασσουκά, "Αγγ. Σημηριώτη), άκόμη και τού Λορέντζου Μαβίλη, για τόν σονέττο του κυρίως «Χάρρις» στό θάνατο τού "Αγγλου συμπολεμιστή του, πού ό τελευταίος του στίχος «κ ι' ε ν α θ ό λ ι σ' ε σ τ ε ι λ ε σ τ ο ή λ ύ σ ι ο π ε ρ ι θ ό λ ι », έπαληθεύθη και για τόν ίδιο τόν Μαβίλη, κι' άλλους πολλούς, τά όποια άναφερόμενα στους ένδοξους άγώνες τού Σουλίου και Μπιζανίου αλλά και τούς θρόλους πού περικοσμούν τόν "Ηπειρωτικό χώρο και τίς τοποθεσίες μας, μάς έγιναν αγαπητά.

Σήμερα θά περιορισθώ σέ δυό ποιήματα, πού έτυχε νά μή τά ξανασυνηγάσω άπ' ύταν τά πρωτοδιάβασα σέ όχι "Ηπειρωτικά φύλλα. Κι' όμως έκτιμώ βαθύτατα τούς ποιητές τους, πού τούς θεωρώ κι' από τούς τρανταχτούς μας.

"Τό πρώτο είναι τού Κ. Καρθαίου «'Ο Γιώργος ό Ράμπας» πού από τήν άποψη τής μουσικότητας τής φόρμας του θυμι-

ζει τόν περίφημο «Μιχαλιό» τού Κ. Καρυωτάκη, αλλά πού τούτο γράφηκε τό 1914, ένώ ό «Μιχαλιός» στά 1927 (βιβλίο «'Ελεγείες και σάτιρες»).

Ό Γιώργος ό Ράμπας ό ευζωνας,  
πού λαγούτο θαράει: στό χωριό του  
τού μιλάς, και σέ βλέπει κατάματα  
μά άλλου πιλάλαει τό μυαλό του.

Και οι άλλοι στρατιώτες τού λόχου του  
τόν κούτ'ό Γιώργο γελούνε,  
μά αυτός τό χωριό συλλογίζεται  
και σ' αυτιά του λαγούτα λαλούνε.

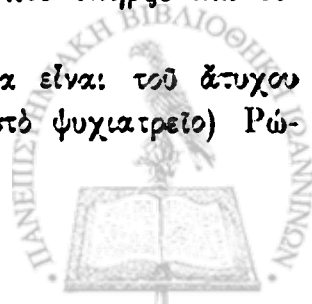
Ό λόχος τού Ράμπια στά Γιάννενα  
πρώτος πρώτος νά μπει πολέμαει  
χάρος μπρός, χάρος πίσω κι' ό Γιώρ-  
γος μας  
και χωριό και λαγούτο ξεχνάει.

Τρέχει, σκύδει, σέρνεται, όρθώνεται,  
στό ντουφέκι: τή λόγχη καρφώνει,  
μά νά, κάτω στό χώμα ξαπλώνεται,  
κλει τά μάτια, τά χέρια σταυρώνει.

Δυό παιδιά τό Γιώργο σηκώνουνε,  
μά τά χείλια τού Γιώργου γελούνε,  
μακριά τό χωριό συλλογίζεται  
και λαγούτα σ' αυτιά του λαλούνε.

Συνδεομένο τό ποίημα, μέ τή μάχη τών Γιαννίνων, ίσως ν' αντιπροσώπευσε και κάτι: τό άληθινό πού ύπήρξε και συνέβη.

"Τό δεύτερο ποίημα είναι: τού άτυχου (πέθανε ως γνωστό στό ψυχιατρείο) Ρώ-



μου Φιλύρα κι' επιγράφεται «'Ηπειρος».

Κάθε φορά που βρέχει ο ούρανός  
θυμᾶμαι τὰ δροσάπια τῆς 'Ηπείρου,  
κι' ἀνάβει μέσα μου βαθὺς καὺμλός  
καὶ μέ κυλά σὰ σύθαμπα τοῦ ὄνειρου.

Καὶ βλέπω μέσ' τὰ χιόνια κάποιο μου  
ὄνειρο  
σὰν τὸν καρπὸ ἀπ' τὸ κλαδί νὰ πέφτει  
καὶ κάθε φλόγα ὀλόσουστη σὰ στήθια  
μου  
κι' ὄλα παρὰ ἀπ' τὸν πόλεμο τὸν  
κλέφτη.

Πολέμησε λοιπὸν καὶ ὁ ἀξιὸς αὐτὸς ποι-  
ητῆς σὰ 'Ηπειρωτικὰ χώματα πού ἡ λε-  
πτὴ εὐαισθησία του δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ  
τὰ ξεχάσει σὰν ἐντυπώσεις στὴ κατοπινὴ  
ζωὴ του.

## ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

### «Ο ΓΟΡΗΣ»

Σὲ πολλοὺς Γιαννιώτες εἶναι γνωστὸν  
ὅτι ὁ μακαρίτης Γρηγόρης Σακκάς, ὁ ἀπο-  
καλούμενος «Γόρης», γλυκαμίλητος σὲ ὁ-  
λους, ἀν καὶ προήρχετο ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ  
Σχολεῖο εἶχε κακορθώσει, χάρις στὴν ἐξυ-  
πνάδα του νὰ διορισθεῖ δυὸ φορές Νομάρ-  
χης καὶ νὰ ἐκλεγεῖ Δῆμαρχος 'Ιωαννι-  
τῶν.

Στὰ Γιάννινα ἐξέδιδε τὴν ἐφημερίδα  
ἢ «ΚΡΑΥΓΗ».

'Επειδὴ δὲν εἶχε ἀγαθὲς σχέσεις μὲ τὴ  
γραμματικὴ καὶ τὸ συντακτικὸ, ἢ ἐφημε-  
ρίδα του περιεῖχε ἀρκετὰ «μαργαριτάρια»,  
τὰ ὅποια ἐσχολίαζε κατ' ἐπανάληψιν πι-  
κρόχολα κάποιος τοῦ κατωτέρου προσωπι-  
κοῦ τῆς συντάξεως τῆς ἐφημερίδας ὁ  
«ΚΗΡΥΞ» πού ἐξέδιδε ὁ Πανίδης.

Μιά μέρα ὁ Γόρης ὀργήστηκε καὶ ἔδω-  
μοσίευσε στὴν ΚΡΑΥΓΗ τὰ κατωτέρω:  
«Δὲν θὰ ἀπαντήσωμεν σήμερον εἰς τὸν

Κρατὰ ἀκαμφισβήτητα μὲ αὐτοδιογρα-  
φικὴ μαρτυρία.

Τέλος, παραθέτουμε καὶ τὸ δυσεῦρετο  
λαϊκὸ «Τὰ σύνορα τοῦ 1881».

Σούλον τὸν κόσμο ξουστεριά,  
σοῦλον τὸν κόσμο ἥλιος  
καὶ σὰ δικὰ μας τὰ χωριά  
οὔλο καπνὸς κι' ἀντάρια.  
'Ἡ ἀντάρια ν' ἀπ' τὰ κλάηματα  
κι' ἢ καταχνιά ἀπ' τὸ ντέρτι.  
—'Ανάθεμά σε, Πιτροπή, καὶ σύ,  
βρὲ Βασιλέα,  
πού θάνατε τὰ σύνορα στῆς 'Αρτας  
τὸ γιοφύρι,  
στὴν 'Αρτα καὶ στὴν Πρέβεζα,  
ψηλά στὸ Περιστέρι,  
καὶ τὴν καημένη Πράμαντα  
τὴν κόβουνε στὴ μέση.

συντάκτην τῆς πρωϊνῆς συναδέλφου, σ'  
αὐτὸν τὸν σιάλιαρην, τὸν μίξιαρην, τὸν ἀ-  
πένταρον, σ' αὐτὸν ὁ ὅποιος, ὅστις ὅταν  
εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖον μας, ἐπὶ τῇ  
ἀπλῇ θέα τοῦ τετάρτου τοῦ Ποσειδῶνος  
(Ποσειδῶν ἦταν ὡς γνωστὸν τὸ προπο-  
λεμικὸν εἰκοσάδραχμον, πού ἔφερε τὴν  
εἰκόνα του), κατευχαριστοῦν ἡμᾶς καὶ λεί-  
χει τὰς χεῖρας μας, δὲν θὰ ἀπαντήσωμεν.  
λέγομεν, σεβόμενοι τὸν διευθυντὴν τῆς  
πρωϊνῆς συναδέλφου».

'Υστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἢ «ΕΣΤΙΑ»  
τῶν 'Αθηνῶν ἔγραφε μὲ τίτλον «Καλὸν  
πράμα ὁ σεβασμός»:

'Απὸ ἐπαρχιακὴν συναδέλφον παραλαμ-  
βάνομεν τὰ ἐξῆς. Παρέθετε ἐντὸς εἰσα-  
γωγικῶν τὰ ἀνωτέρω, καὶ ἐτελείωνε:

Φαντασθεῖτε τί θὰ ἔγραφεν ἢ... χρυσό-  
στομος συναδέλφος, ἐὰν δὲν ἐσέβετο τὸν  
διευθυντὴν τῆς ἐτέρας πρωϊνῆς συναδέλ-  
φου!

ΑΡΙΣΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

# Ἀπόφασις Ἐπιτροπείας Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ΟΗΕ γιά τήν Ἑλληνική Μειονότητα Βορ. Ἡπείρου

Στό προηγούμενο φύλλο τοῦ «Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος» ἐδημοσιεύθη ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ ΟΗΕ ἡ ὁποία καταδίκασε τήν Ἀλβανία γιά τήν ἀπαγόρευση τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας στοὺς ὑπηκόους της καί ἰδιαίτερα τοὺς Ἑλληνες τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἐπειδὴ ἡ πληροφορία γιά τήν καταδίκη τῆς Ἀλβανίας ἦλθε στήν ἐφημερίδα ὅταν αὐτὴ θρискόταν στό πιεστικὸ δὲ μπορέσαμε νὰ παρουσιάσουμε συγχρόνως καί τὸ κείμενο ποὺ ὀδήγησε στήν καταδικαστικὴ ἀπόφαση.

Ἐπειδὴ τὸ γεγονός τῆς καταδίκης αὐτῆς ἔχει μεγάλη ἱστορικὴ σημασία, δεδομένου ὅτι ἡ Ἀλβανία καλεῖται νὰ προβεῖ στήν ἀποκατάσταση τῆς ἐλευθερίας «τοῦ θρησκευοῦ» τῶν Βορειοηπειρωτῶν, εἰδάλως κινδυνεύει νὰ ἀποβληθεῖ ἀπὸ τὸν ΟΗΕ, παρουσιάζουμε στό τεῦχ. αὐτὸ καί τὸ κείμενο τῆς ἀποφάσεως γιά λόγους ἱστορικοῦς καί γιά πλήρη ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἐφημερίδας μας.

«Ἡνωμένα Ἔθνη

Οἰκονομικὸν καί Κοινωνικὸν Συμβούλιον

Ἐπιτροπεῖα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων

Ἰπο - Ἐπιτροπεῖα ἐπὶ τῆς προλή-

ψεως, διακρίσεως καί προστασίας τῶν μειονοτήτων

Τριακοστὴ ὄγδη συνεδρία

Ἡμερησία Διάταξις: Θέμα 6

Ἐλήφθη ἐν Γενεύῃ

Ἀπόφασις

τῆν 29.8.85

Τὸ θέμα παραβιάσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί βασικῶν ἐλευθεριῶν, συμπεριλαμβανομένης τῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, ἀπομονώσεως καί ἀπαρθεῖσμοῦ, εἰς ὅλας τὰς χώρας, μὲ εἰδικὴν ἀναφορὰν εἰς τὰς ἀποικιακὰς καί ἄλλας ἐξηρητημένας χώρας καί περιοχάς:

Ἐκθεσις τῆς ὑπο-Ἐπιτροπείας ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν Ἐπιτροπεῖαν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, Ἀπόφασις 8 (XXIII).

Κείμενον ἀποφάσεως ὑποβληθὲν ὑπὸ τῶν κ.κ. BOSSUYT, CAREY, CEPEDA ULLOA, DES CHENES, MUBANGA — CHIROYA καί WHITAKER:

Ἡ Ὑπο-ἐπιτροπεῖα ἐπὶ τῆς Παρεμποδίσεως Διακρίσεως καί Προστασίας τῶν Μειονοτήτων,

ΟΡΜΩΜΕΝΗ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐνσωματωμένων εἰς τὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τῆς Παγκοσμίου Δηλώσεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τῶν Διεθνῶν Συμβάσεων



ἐπὶ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ τῆς Δηλώσεως ἐπὶ τῆς Καταργήσεως παντὸς εἴδους μὴ ἀνεκτικότητος καὶ διακρίσεως θρησκείας ἢ πίστεως.

**ΘΕΩΡΟΥΣΑ** ὅτι ἅπαντα τὰ Μέλη - Κράτη ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποβάλουν καὶ προστατεύουν τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὰς βασικὰς ἐλευθερίας καὶ νὰ ἐκπληροῦν τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀνειλημμένας διὰ διαφορῶν διεθνῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, εἰς τὸν ἐν λόγῳ τομέα, ὑποχρεώσεις των.

**ΑΝΗΣΥΧΗΣΑΣΑ** σοβαρῶς συνεπεία τῶν συνταγματικῶν καὶ νομικῶν μέτρων τῶν υἱοθετηθέντων ὑπὸ τῆς Λαϊκῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ἀλβανίας, δι' ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ἄσκησης τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας συνειδήσεως καὶ θρησκείας εἰς πάντας εὐρισκομένους ἐν αὐτῇ,

**ΠΙΣΤΕΥΟΥΣΑ** ὅτι τὰ ἐν λόγῳ μέτρα ἀποτελοῦν ἀπειλὴν κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, μίαν κατάφωρον καὶ συστηματικὴν παραβίασιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, μίαν περιφρόνησιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Χάρτου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ ἓνα ἐμπόδιον διὰ φιλικὰς καὶ εἰρηνικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν,

**ΛΑΒΟΥΣΑ** ὑπ' ὄψιν τὴν Ἀπόφασιν 1985)51 τῆς 14ης Μαρτίου 1985 τῆς Ἐπιτροπείας Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ἐνθα αὕτη προέτρεπε τὰ Κράτη, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνάλογα συνταγματικὰ συστήματα αὐ-

τῶν, νὰ προβλέψουν, ἐκεῖ ἐνθα δὲν ἔχει εἰσέτι ληφθεῖ σχετικὴ πρόνοια, ἐπαρκεῖς συνταγματικὰς καὶ νομικὰς ἐγγυήσεις δι' ἐλευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως, θρησκείας καὶ πίστεως,

1. **ΕΞΑΙΤΕΙΤΑΙ** ὅπως ἡ Ἐπιτροπεία τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων προτρέψῃ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Λαϊκῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ἀλβανίας νὰ παράσχῃ ἐπαρκῆ συνταγματικὰ καὶ νομικὰ μέτρα, συμβιβασζόμενα μὲ τὰς προνοίας τῆς Παγκοσμίου Δηλώσεως Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τῶν Διεθνῶν Συμβάσεων ἐπὶ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ τῆς Δηλώσεως ἐπὶ τῆς Καταργήσεως παντὸς εἴδους μὴ ἀνεκτικότητος καὶ διακρίσεως θρησκείας ἢ πίστεως, μὲ σκοπὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ τοιαύτη ἐλευθερία θρησκείας ἢ πίστεως, διὰ τῆς συγκεκριμένης υἱοθετήσεως τρόπου δι' οὗ ἡ διάκρισις ἐπὶ τῇ θάσει θρησκείας ἢ πίστεως νὰ τεθῇ ἐκτὸς νόμου καὶ νὰ προβλεφθοῦν ἐπαρκῆ ἐχέγγυα καὶ θεραπεία ἐναντίον τοιαύτης διακρίσεως.

2. **ΕΞΑΙΤΕΙΤΑΙ** ἐπίσης ὅπως ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς πληροφόρησιν τὴν Ὑπο-ἐπιτροπείαν κατὰ τὴν 39ην Συνεδρίαν αὐτῆς περὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπείας τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ οἵασδήποτε ἐξετάσεως τούτου, ἥτις ἤθελε γίνῃ ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἢ τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου. «Βορ)κὸς Ἀγών» Ὀκτώβριος 1985.



# ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ (ΤΑ ΦΩΤΑ) ΣΤΑ ΚΟΥΡΕΝΤΑ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΓΓΕΛΗ

Τὰ Φῶτα εἶναι ἡ τελευταία θρησκευτική ἐορτὴ τοῦ Δωδεκαήμερου.

Τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων γίνεται στὴν ἐκκλησία ὁ Μέγας Ἀγιασμός. Μετὰ οἱ παπάδες γυρίζουν τὰ σπίτια τῶν ἐνοριτῶν, πού περιμέναν γιὰ νὰ ραντίσουν τὰ σπίτια τῶν ψάλλοντας τὸ «ἐν Ἰορδάνῃ».

Εἶχαμε τότε δυὸ παπῶδες. Καθένας εἶχε καὶ ἀπὸ ἓνα παιδί πού κρατούσε τὸ καμπράτσι (ἢ μπραγκᾶτσι) μὲ τὸ ἀγίασμα καὶ ἓνα μεγάλο σακκοῦλι.

Ἔρριχναν χρήματα στὸ καμπράτσι (κέρματα) καὶ καλαμπόκι στὸ σακκοῦλι. Γιατὶ οἱ παπῶδες δὲν ἔπαιρναν τότε μισθὸ καὶ περιέμεναν ἀπὸ τὰ τυχερά. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ τοῦ Σταυροῦ ὅλοι προετοιμαζόταν γιὰ τὴ μεγάλη ἐορτὴ τῶν Φώτων. Μία ὥρα νύχτα πηγαίναμε στὴν ἐκκλησία, πού γέμιζε ἀπὸ ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Ὅλες οἱ γυναῖκες εἶχαν καὶ ἀπὸ ἓνα καμπράτσι. Ἐπαιρναν ἀγίασμα, γιὰ νὰ ραντίσουν τὰ πρόβατα, τὰ γίδια καὶ τὰ χωράφια οἱ κοπέλλες.

Μετὰ τὸ φαγητὸ πού ἦταν κότα σοῦπα καὶ κρέας πρασοσέληνο, ἔθβαιναν στὴν πλατεῖα. Ἐκεῖ γινόταν τὸ παράξενο ἔθιμο. Κάποιον ἔπρεπε νὰ βουτήξουν στὸ πηγάδι.

Ἔλεγε ἓνας, θάζω τριάντα ὀκάδες κρασί νὰ ρίξωμὲ τὸν Γιάννη στὸ πηγάδι. Ἐκεῖνος ἦ ἔπρεπε νὰ δεχθεῖ, ἢ νὰ αὐξήσῃ γι' ἄλλον. Ἐ-

φασαν μιά χρονιά, τὸ θυμᾶμαι, πού ἔφτασαν 150 ὀκάδες κρασί καὶ κολύμβησαν τὸ Μίχο στὸ πηγάδι!

Τὸ κρασί τὸ ἔφερναν στὴν πλατεῖα στὰ καζάνια, ἔπιναν καὶ γλεντούσαν ὅλη μέρα μὲ τὸν Τσολ-Φάκο. Τὰ Κούρεντα εἶχαν τότε πολλὰ κρασιά.

Οἱ κοπέλλες ἔπαιρναν τὸ ἀγίασμα καὶ πήγαιναν πολλές μαζὶ καὶ ράντιζαν τὰ χωράφια. Μετὰ συγγεντρωνόταν ὅλες σὲ ἓνα σιάδι (ξέφωτο) καὶ χόρευαν τραγουδώντας δημοτικὰ τραγούδια.

Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ ἦταν:

Νύχτα ἦταν πού χορεύαμε,  
νύχτα καὶ ποιός μᾶς εἶδε  
Μᾶς εἶδε ἢ πούλια κι' ἢ αὐγὴ  
καὶ τὸ λαμπρὸ φεγγάρι,  
μᾶς εἶδε ἓνα Ἰουρκόπουλο  
καὶ κυνηγᾷ τὴν κόρη.  
Βόηθα, Ἄη-Γιώργη, βόηθαμε,  
τάζω δυὸ λίτρες μάλαμα  
καὶ δυὸ λίτρες ἀσῆμι  
κι' ἓνα βουβαλοτόμαρο  
νὰ τὸ γεμίσω λάδι.

Τ' ἀγόρια πήγαιναν κρυφὰ καὶ παρακολουθοῦσαν τὸ χορὸ καὶ τὸ καθένα κύτταζε πού τὸ πονοῦσε ἡ καρδιά του.

Ἔτσι τελείωναν οἱ ἐορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ ἀρχίζαν πάλι τὴ σκληρὴ δουλειὰ τῶν.





## Τὸ παληὸ Σκολεϊὸ

Τοῦ Ἀρχιάτρου ΚΩΣΤΑ ΝΤΟΥΛΑ

Ἕνα μικρὸ μικροῦτσικο μικρὸ καὶ χαϊδεμένο  
χαϊδιάρικο τῶχει ἢ μάνα του, χαϊδιάρικο κι' ὁ πατέρας  
Τὸ ἔλουζαν τὸ χτένιζαν καὶ στὸ σκολεϊὸ τὸ στέλναν  
Τὸ καρτερεῖ ὁ δάσκαλος μὲ μιὰ χρυσὴ βεργούλα  
Τὸ καρτερεῖ ἢ δασκάλα του μὲ τρεῖς κλωνάρεις μύσχο.  
(Δημοτικὸ)

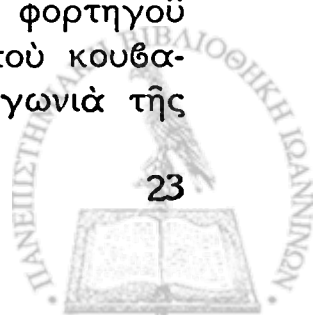
Ἄνελέητα τὸ χτύπησεν ὁ χρόνος  
τοῦτο τὸ κτίσμα — τὸ παληὸ σκο-  
λειό. Ἕνας μονάχα τοῖχος ἀντι-  
στάθηκε στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.  
Ἕνας κισσὸς τὸν περιέπλεξε σὰν  
ἐπιτάφιο στεφάνι. Οἱ γκουστερί-  
τσες στριφογυρίζουν καὶ λιάζονται  
στὸν ρημαγμένο τοῖχο. Μιὰ κου-  
κουβάγια θρηνεῖ τὰ βράδυα στὰ  
χαλάσματά του.

Τοῦτο ὅμως τὸ παληὸ σκολεϊὸ  
ἀντικαταστάθηκε μ' ἓνα καινούριο  
ἐδῶ κι' ἐξήντα χρόνια. Νάτο ἐδῶ  
δίπλα. Σεμνὸ κι' ἀπέριττο μονώ-  
ροφο μὲ τὶς δυὸ χελινοδοφωλιές, μὲ  
τὰ λίγα σκαλοπάτια του, μὲ τὰ με-  
γάλα παραθύρια. Ἄπὸ τὸ τζάμι  
τοῦ παραθυριοῦ ἐρευνῶ τὸ ἐσωτε-  
ρικό. Τὰ θρανία ἀράδα ἀράδα, ἢ  
ἔδρα τοῦ δάσκαλου, ὁ μαυροπίνα-  
κας, στοὺς τοίχους χάρτινες φωτο-  
γραφίες τῶν Ἡρώων τοῦ 21. Ἀπάνω  
ἀπὸ τὴν ἔδρα στὸν τοῖχο ἢ εἰκόνα  
τοῦ Χριστοῦ ποὺ εὐλογοῦσε τὰ παι-  
διά, ποὺ ἀπουσιάζουν τώρα.

Ἦταν διτάξιο τὰ παληότερα χρό-

νια μὲ 80 μαθητές. Τώρα μιὰ φο-  
βερὴ ἀλυσίδα μ' ἓνα σκουριασμένο  
λουκέτο τὰ σφάλισε τελεσίδικα. Δὲν  
ὑπάρχουν μαθητές. Δυὸ - τρία ὅλα  
κι ὅλα παιδιὰ ποὺ ὑπάρχουν στὸ  
χωριὸ δὲν δικαιολογοῦν τὴ θέση ἑ-  
νὸς δάσκαλου. Ἔκαναν κι' αὐτὰ  
φτερά σὰ διαβατάρικα πουλιὰ καὶ  
κούρνιασαν στὰ Γιάννινα.

Μιὰ ἐφιαλτικὴ σιγὴ ἔχει ἐπικαθή-  
σει στὴ μεγάλη αὐλὴ του. Τίποτε  
δὲν ἀκούγεται, τίποτε δὲν συμβαί-  
νει. Οἱ δυὸ λεῦκες ποὺ παράστε-  
καν στὸ παληὸ σκολεϊό, σὰ μικρὲς  
ριγηλὲς νυφοῦλες τώρα θέριεψαν  
καὶ τὰ τσιροπούλια κάθε δειλινὸ  
φλυαροῦν στὰ κλαδιά τους. Ἄλ-  
λοτε τὰ παιδιὰ ἔδιναν μιὰ εὐθυμη  
νότα στὰ διαλείμματα μὲ τὰ παι-  
γνίδι ατους, ὅταν ἔπαιζαν τὴ σκλέν-  
τζα, τὰ σκλαβάκια, τὴ γουργούρα  
μὲ τὰ βελάνια. Αὐτὴ τὴν ἐφιαλι-  
κὴ γαλήνη κάπου κάπου τὴν ραῖ-  
ζει ὁ ρόγγος κάποιου φορτηγοῦ  
πέρα ἀπὸ τὴ δημοσιὰ ποὺ κουβα-  
λάει μάρμαρα. Σὲ μιὰ γωνιά τῆς



αὐλῆς ἓνα σύδεντρο ἀπὸ πουρνά-  
ρια μαῦρα κι' ἄραχλα ἀγκαλιασμέ-  
να σ' ἓνα γκρούπ ὑψώνουν τὰ κλα-  
διά τους, σὰ μέλη χοροῦ ἀρχαίας  
τραγωδίας κι' ἀναθυμοῦνται τὰ πα-  
ληά.

...Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν  
οὐ μάντιδα δάφνην...

Ἐμεῖς ὅμως θὰ γυρίσουμε πολ-  
λὰ πολλὰ χρόνια πίσω καὶ θὰ πᾶ-  
με στὸ παλῆο σκολεῖο. Ἡ μικρὴ  
καμπάνα τότε κρεμασμένη ἀπὸ τὸ  
μπράτσο μιᾶς γκορτσιᾶς πουρνὸ -  
πουρνὸ ἤχοῦσε μὲ μιὰ ψιλὴ φωνή,  
ἀνάλαφρη, παιδικίσια, καλώντας  
τὰ παιδιὰ στὸ σκολεῖο. Δὲν ἦταν  
σὰν τὴ μεγάλη καμπάνα τοῦ καμ-  
παναριοῦ τῆς ἐκκλησιᾶς, μὲ τὴ βα-  
ρειὰ μπάσα τῆς φωνῆ ποὺ χτυποῦ-  
σε φορὲς φορὲς λυπητερὰ γιὰ θα-  
νάτους. Τούτῃ ὅμως τὴ μικρὴ scho-  
λικὴ καμπανούλα τὴν μετέφεραν  
καὶ τὴν κρεμοῦσαν στὸ καμπανα-  
ριὸ κατὰ τὰ πασκαλόγιορτα νὰ  
κρατάει τὸν ἴσο.

Καθὼς δὲν ὑποφέραμε τότε ἀπό...  
ἀνορεξία πέφταμε σὰ γλάροι τὸ  
πουρνὸ στὸ σαγάνι μὲ τὸν τραχα-  
νά. Ἀμβροσία γιὰ τὸ στομάχι. Ὁ  
μαθητῆς, ἡ μάνα, κι' ἡ κυρὰ μάνα.  
Ὁ πατέρας μοχτοῦσε στὴν Ἀθήνα.  
Δὲν μᾶς τοίμαζαν τότε τ' αὐγὸ τὸ  
μελάτο. Τ' αὐγὰ πηγαίνουν στὸ

μπακαλιὸ καὶ πέρναμε θελόνες,  
ράμματα καὶ βαφές. Στὸν τρουβὰ  
τὸν ὁποῖο μὲ μεράκι φιλοτεχνοῦσεν  
ἡ μάνα στὸν ἀργαλειὸ μὲ ὠραῖες,  
πολύχρωμες φοῦντες, τοποθετοῦσα-  
με τὴν πλάκα τὸ ἀναγνωσματάριο  
μὲ τὰ "Ἰα καὶ Ὠά, τὸ καλαμάρι, μὲ  
τὴ μανσακὴ μελάνι, ἓνα κομμάτι  
ψωμί καὶ λίγες ἑληές ἀπὸ τὴν Πα-  
ραμουθιά.

"Ἐτσι πορευόμαστε γιὰ τὸ σκο-  
λεῖο μὲ τὰ φτωχὰ μπαλωμένα  
σκουτιά, μὲ τὰ ταλαιπωρημένα τσαρ-  
χάκια μὲ τὶς μαδημένες φοῦντες.  
Χαζίρικη κι' ἡ μάνα νὰ πάει γιὰ  
τ' ὄργωμα. Ἐνα φιλι στὴ μπάλα  
ἀπὸ τὴ μάνα καὶ μιὰ σύσταση .:

—Φρόνιμος Κῶτσο.

ΠΑίρναμε μαζὶ καὶ δυὸ ξύλα.  
Τὸ ἓνα γιὰ τὸ τζάκι τοῦ σκολεῖο  
καὶ τ' ἄλλο τὸ πηγαίναμε σπίτι τοῦ  
δάσκαλου ποὺ ἦταν ξενοχωρίτης.  
Στὰ πρῶτα θρανία καθόταν τὰ  
«κούτσκα» τῆς πρώτης τάξης, στὰ  
πιὸ πίσω τῆς δευτέρας, τρίτης καὶ  
τετάρτης.

.....  
Μὴ τιμωρεῖς δάσκαλε τοῦτο τὸ  
μαξοῦμι νὰ κάθεται μ' ἓνα ποδάρι  
στὴ γωνιά καὶ μὴ βαρεῖς τὶς ἀπα-  
λάμες του μὲ τὴ χρυσὴ βεργούλα.  
Δὲν ὑπάρχει καὶ δασκάλα νὰ τὸν  
καρτερεῖ μὲ τρεῖς κλωνάρες μόσχο.



# Φιλολογικά και Καλλιτεχνικά Πορτραίτα

## ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΜΕΞΗΣ

Ο Θεοχάρης (Χάρης) Μέξης προέρχεται από την ιστορική οικογένεια των Μέξηδων του Κάτω Λαμπόδου της Βορείου Ήπειρου, που οι ρίζες της φθάνουν ως τις Σταυροφορίες (1204).

Γεννήθηκε στο Κάτω Λάμποδο το 1909 και ήταν γιός του Ιατροφιλόσοφου Δημητρίου Παναγιωτίδη Μέξη. Σπούδασε καλές Τέχνες στο Βουκουρέστι απ' όπου ήλθε και εγκαταστάθηκε στα Γιάννενα το 1929. Παντρεύτηκε την Άγλαία Καρακώστα και απέκτησε την Έλενη (καθηγήτρια) και τον Κωνσταντίνο (λέκτορα του Μαθηματικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων).

Το 1931 διορίστηκε σχεδιαστής - χαρτογράφος στην VIII Μεραρχία όπου υπηρέτησε μέχρι το 1966. Μετά τα σχεδιαγράμματα του βοήθησε τη Μεραρχία στη διεξαγωγή διαφόρων πολεμικών επιχειρήσεων, γι' αυτό και έλαβε πολλές ήθικες αμοιβές και Μετάλλιο Έξαιρέτων Πράξεων.

Μετά την απελευθέρωση μετέφερε συνθέσεις λαογραφικού και πατριωτικού περιεχομένου σε ξυλογραφία ή λινοβλιουμ οι οποίες και δημοσιεύθηκαν σε εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία κλπ.

Στάν ακούραστος μελετητής και έρευνητής του Έλλαδικού χώρου και τόπου



Χάρης Μέξης.

ασχολήθηκε ιδιαίτερα με θέματα γύρω από την Ήπειρο.

Άνάγλυφος γεωφυσικός χάρτης της Ήπειρου διαστάσεων 2X3 κατμεί δημόσια κτίρια (Νομαρχία Ιωαννίνων, VIII Μεραρχία, Χάνι Έμιν Άγά κλπ.). Έξέδωσε πολιτικό χάρτη της Ήπειρου (1958, 1974), Τουριστικό οδηγό Ιωαννίνων (1949, 1957), 1967 Σχέδιο της πόλεως Ιωαννίνων (για χρήση από μηχανικούς), Πολιτικό χάρτη της Βορείου Ήπειρου (έκδοση E.N.B.H.), Χάρτης της περιο-

χῆς Πωγωνίου (ἔκδοση Ἀδελφότητος Πωγωνιανῆς).

Ἄφησε ἔτοιμες, σὲ μακέτες, γιὰ ἔκδοση τὶς μελέτες:

«Πατριδογνωστικὸς χάρτης» γιὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, «Γεωφυσικὸς χάρτης τῆς Ἑλλάδας», «Γεωγραφία - Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας» (Ἄτλας), «Ἄτλας τῆς Ἑλλάδας» μὲ διαφανῆ ἐπικαλυπτόμενα φύλλα (πρωτότυπος ἐργασία γιὰ τὴν ὁποία ἔλαβε τὸ ὑπ' ἀριθ. 18135) 1958 δίπλωμα εὐρεσιτεχνίας), καὶ διάφορες ἄλλες χαρτο-

γραφικὲς ἐργασίες.

Τὸ ἔντονο θρησκευτικὸ συναίσθημά του τὸ ἀπέδωσε μὲ ἀγιογραφίες ποὺ βρίσκονται σὲ ἐκκλησίες: Ἅγιος Νικόλαος Δολοῦ, Ἅγιος Χριστόφορος Δολοῦ, Ἅγιος Δημήτριος Δολοῦ, Ἅγιος Γεώργιος Νεομάρτυρας (στὴν πύλη τοῦ Φρουρίου Ἰωαννίνων), μοναστήρι: Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (Διχούνη) κλπ.

Ζωγραφικοὶ πίνακες του βρίσκονται σὲ ἰδιωτικὲς συλλογές.

Πέθανε στὰ Γαύνενα τὸ 1976.

## Εἰδήσεις καὶ Ἐξηγήσεις γιὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀναγνώστες μας

- Τὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας, ὅπως ἔχει ἐξελιχθῆ μὲ τὴ δική σας βοήθεια, εἶναι τὸ κυκλοφοροῦν Εἰδωλό της ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μὲ τὴν ὑπαρξή της.
- Εἶναι κοινὴ διαπίστωση ὅτι μὲ τὴν ἐκλαϊκευτικὴ μορφή καὶ τὴ γλαφυρότητά του, μὲ τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων, ἀντιπροσωπευτικῶν ὅλης τῆς Ἠπείρου, ποὺ καμμιά ἄλλη ἔκδοση, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδας μας (1913), δὲν ἔχει δώσει, μπαίνει εὐπρόσδεκτα σὲ κάθε Ἠπειρωτικὸ σπίτι.
- Κάτω ἀπὸ τὶς σημερινὲς οἰκονομικὲς συνθήκες τὸ κόστος κάθε τεύχους ἀνέρχεται στὸ ποσὸν τῶν Δραχμῶν 85.000 καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ μὲ συνδρομὴ λιγώτερη ἀπὸ 1000 δρχ. τὸ χρόνο.
- Αὐτὴ τὴ Συνδρομὴ σὰν ἐλάχιστη ἐτήσια εἰσφορὰ παρακαλοῦμε νὰ μᾶς στείλετε μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγή γιὰ νὰ μπορέσει νὰ σᾶς ἔρχεται τακτικὰ ὁ Ἠπειρωτικὸς αὐτὸς ἀνασασμός.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ



# Ηπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση



◆ Γράφουμε και μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε και μᾶς στέλνουν

## ΩΡΕΣ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΕΪΚΑ

Ἀναπολήσεις μου προκαλεῖ τὸ γράμμα τοῦ πολυσεβάστου Γυμνασιάρχου Χαρ. Χαθέλα τὸ ἀναφερόμενο στὸ μακαρίτη Στρατηγὸ Δημήτριο Μπότσαρη, πᾶνε πέντε χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του. Ἄς κάνουμε ἓνα σύντομο μνημόσυνο πάλι. Στὰ 1930 ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς τετραετίας Ἐλευθ. Βενιζέλου (1928—1932). Ἦρθε κάποτε στὴ Βοστίνα (Πωγωνιανή) μαθητῆς τότε. Ἐόλεπα ἓνα Σουλιώτη τόσο διαφορετικὸν ἀπὸ τοὺς Σουλιώτες τῆς Ἱστορίας, πού πολεμοῦσαν χορεύοντας στὰ μαθητικά μου διαβάσματα καὶ στὴ φαντασία μου.

Καὶ θὰ περάσουν τὰ χρόνια γιὰ νὰ συναντηθοῦμε στὴν Ἀθήνα, νὰ συνεργαστοῦμε καὶ νὰ συμπαραδρέψουμε σὲ κάποια Συμβούλια Ἐθνικῶν θεμάτων. Νὰ μᾶς κάνει θαυμάσιες διαλέξεις στὴν Ἀρχαιολογική, πολλὰς συπωμένες. Κέρας Ἀμάλθειας τὸ στόμα του. Ἀτελεύτητα τὰ λογοπαίγνια του. Αὐτὰ τελικὰ τοῦ ἔφραξαν καὶ τὸ δρόμο πρὸς τὴν Ἀκαδημία!...

Μέρισαε, θλάχε, νὰ διαβῶ, μου εἶπε κάποτε, καθὼς ἐγαίναμε ἀπὸ μιὰ συνεδρίαση στὸ Γραφεῖο τῆς Γεωγραφικῆς Ἐταιρείας, παρωδώντας τὸ γνωστὸ θαλαωρίτικο στίχο (ὁ βράχος καὶ τὸ κύ-

μα) γιὰ νὰ διορθώται: Ἐέχασα πὼς καὶ οἱ δύο μας ἀρβανιτοφέρου με μᾶλλον!

Τὸ Γεώργιο Βαβαρέτο τὸν ἔλεγε Βαβαρέτο. Αὐτὰ τὰ καλαμπούρια, ὅπως εἶπα λεγόμενα ἐν παντὶ καιρῷ καὶ γιὰ ὅλους τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ πέραν αὐτοῦ πνευματικούς ἀνθρώπους τῶν Γραμμάτων, τῆς Τέχνης, τῆς Πολιτικῆς, καὶ φυσικὰ καὶ Ἀκαδημαϊκοὺς ἔκαναν τὸ γύρο τῆς Κεντρικῆς Ἀθήνας καὶ πνευματώδη, αὐτοδύναμα καὶ ἀναλλοίωτα καθὼς ἦταν κούρνιαζαν στὴ μνήμη θιγομένων καὶ μὴ, εἴτε μὲ τὴ μορφή πού ἐγῆκαν ἀπὸ τὴν ἀκένωτη μήτρα τοῦ Μπότσαρη, εἴτε ἐπαυξημένα καὶ παραμορφωμένα ἀπὸ τὸ κρουσμπολιὸ τῶν Κολωνακιώτικων σαλονιῶν, πού εἶχαν προσβάσεις εὐκόλες θίγοντες καὶ θιγόμενοι.

Καὶ ὅταν κάποτε, ἐνόμισε ὅτι ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἀφοῦ εἶχε τυπώσει τοὺς Λόγους καὶ Μελέτες (Ἀγορεύσεις στὴ Βουλὴ κ.ἄ.) καὶ εἶχε ὀλοκληρώσει τὰ πνευματικά του πονήματα ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα γιὰ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μὲ ποικίλους τίτλους...

Ἀρχηγὸς τοῦ Μικτοῦ Στρατεύματος τὸ 1912. Ἐμπνευστῆς καὶ ἐκτελεστῆς τῶν περιφήμων χαρτῶν Ἐθνολογικοῦ καὶ Σχολῶν καὶ Ἐκκλησιῶν Βορ. Ἠπείρου, Σχολῶν καὶ Ἐκκλησιῶν Μ. Ἀσίας. Ἀντιπρό-

σωπος τῆς Ἑλλάδος στή διαχάραξη τῶν Ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων (Τελίσι 1923). Ἀντιπράσωπος καί Ἀρχηγός Ἐπισήμων Στρατιωτικῶν καί Διπλωματικῶν Ἀποστολῶν γιά ὄλα τά ἔθνικά ζητήματα ἀπό τό 1919. Πρεσβευτής τῶν ἔθνικῶν ζητημάτων σ' ὄλες τίς μεγάλες πρωτεύουσες τῆς Εὐρώπης. Ἐνας βίος ἰλιγγιώδης, μέ ἐπιστέγασμα τήν δημοσίευση ἑνός ὀγκώδους πνευματικοῦ ἔργου.

Τό ἀποτέλεσμα ἦταν... νά ἀπορριφθεῖ ἡ ὑποψηφιότητά του καί νά μὴ μπεῖ στήν αἴθουσα τῶν Ἀθανάτων. Καί αὐτό νομίζω γιά δύο φορές.

Τί εἶχε συμβεῖ; Ὅλα τά κατὰ καιροῦς ἐξαπαλυθέντα λογοπαίγνια τοῦ Στρατηγῶ πού συγκέντρωναν ὄλη τή ὀροσιά καί τή χάρη τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἶχαν γίνεῖ μαῦρα πουλιὰ καί εἶχαν κουρνιαῖσει στό ἀέτωμα τῆς Σιναίας Ἀκαδημίας καί πέφταν μαῦρες ψῆφοι στήν ψηφοδόχο τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος, φράζοντας τό ὄρομο στό στρατηγῶ Δημήτριο Τιμολ. Νότη Μπότσαρη, ὅπως ὑπογραφόταν.

Εἶχε ἐκλεγεῖ τότε ἀντ' αὐτοῦ ὁ Ναύαρχος Ἰωάν. Τούμπας!

— Ἀ ν θ ἡ μ ῶ ν ὁ κ. Γ ο υ λ ι μ ῆ ς, μὲ εἶπε πικραμένος ὁ στρατηγῶς, ἐπαναλαμβάνοντας τή γνωστή ρῆση τοῦ Χαρ. Τρικούπη.

Ἀλλά περάστε, εἶναι ἡ σειρά σας, ἀγαπητέ κ. Γυμνασιάρχα, νά πῆτε τά δικά σας, τά πρὸ τοῦ 1912 ἐσεῖς ἀπὸ τό ἐλεύθερο τότε Κομπότι τῆς Ἄρτας, νά χύσωμε μαζί ἕνα δάκρυ...

ΛΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜ.

\*\*\*

Ἀγαπητέ μου κ. Πρόεδρε,

Διαβάζοντας τό πεπραγμένα τῆς ΕΤΑΙ-

ΡΕΙΑΣ, στάθηκα γιά λίγο στό ἐδάφιο Ζ' «ΜΝΗΜΗ ΕΓΧΑΡΑΚΤΗ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ» καί ἀκριβῶς σ' αὐτά πού γράφετε γιά τὸν Δημ. Τ. Ν. Μπότσαρη. Δέν εἶχα μάθει πότε πέθανε. Ἦξερα ὅμως πολλά γιά τήν «πολυεδρική» ὄπως τὴν λέτε προσωπικότητά του. Ἐδιάβαζα μέ πολὺ ἐνδιαφέρον ὅ,τι ἔπεφτε στά χέρια μου, γραμμένο ἀπ' αὐτὸν ἢ γι' αὐτόν. Τὸν εἶχα ἀκούσει σέ μιὰ - δύο διαλέξεις ἀπὸ τό δῆμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ἦταν καί θὰ παραμείνει ἕνα φωτεινὸ μετέωρο στό λαμπρὸ στερέωμα τῆς Ἠπείρου. Δέν παραξενεύτηκα γιά τό ὅτι πολλοὶ τὸν κατηγορήσαν, γι' αὐτά πού... δέν ἔκαμε! Συνηθισμένο φαινόμενο αὐτό, ἰδίως σήμερα. Ἀλλὰ δέν πρόκειται τώρα γι' αὐτό. Αὐτὴ ἡ «ἐγχαράκτη μνήμη» ἔφερε στήν δική μου τὸ παρακάτω μ' αὐτὸν περιστατικό:

Ἦμουν μαθητῆς τοῦ δημοτικοῦ — στίς παραμονές περίπου τῶν πολέμων 12—13 — δάσκαλος δὲ τοῦ σχολείου μας ὁ πατέρας μου. Ὁ Μπότσαρης, νεαρὸς τότε Ἀνθ) γῶς, ἔκανε χαρτογράφηση τῆς περιοχῆς τοῦ χωριοῦ μου — τὸ Κομπότι τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάποια ἡμέρα ἐπεσκέφθη τό σχολεῖο μας σὲ ὄρα μαθήματος. Ὅλα τά παιδιὰ σηκωθήκαμε ἀμέσως ὄρθια — ὅπως γινότανε τότε γιά κάθε ἐπισκέπτη — αὐτὸς δὲ, ἀφοῦ ἰσυστήθηκε στόν πατέρα μου, μᾶς χαιρέτησε μ' ἕνα «γεια σας παιδιὰ» καί μᾶς εἶπε λίγα λόγια πού τώρα δέν τὰ θυμᾶμαι. Ἦταν ὄρατος, εὐσταλής κι' ἔλαμπε μέσα στήν δλοκαίνουργη στολή του. Κι' ἐμεῖς, ὄλα τά παιδιὰ, τόν... «τρώγαμε» μέ τά μάτια ὀρθάνοιχτα! Πρώτη φορά βλέπαμε ἀξιωματικὸ τόσο νέο καί τόσο ὀμορφο!

Ὁ πατέρας μου, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀ-



πό το όνομά του, μάς μίλησε πάλι για το Σούλι και τους Σουλιώτες κι' ιδιαίτερα για τις οικογένειες Μπότσαρη και Τζαβέλλα. Κι' ύστερα μάς έβαλε και τραγουδήσαμε το παρακάτω, λησμονημένο τώρα, σχολικό τραγούδι, που μόνο τα πρώτα λόγια του θυμάμαι τώρα:

Χαίρε, ω Πατρίς μου ποθητή,  
Υγίαине, Πατρίς.  
Φεύγω, ξένη γη με καρτερεί,  
Υγίαине, Πατρίς.

Στήν εξέλιξι του τραγουδιού, που τ' ά-

κουσε σέ στάσι προσοχής, τον είδαμε να δακρύζει. Ύστερα απ' αυτό, αποχαιρετώντας τον πατέρα μου κι' έμας πάλι μ' ένα «γεια σας παιδιά» έφυγε. Κι' ο πατέρας μου τον παρακαλούθησε από το παράθυρο, για να σκουπίση, περισσότερο, ένα δάκρυ, που άνθισε στα μάτια του...

Το περιστατικό αυτό το θυμάμαι ακόμα τόσο ζωντανό, σαν να έγινε χθές. Τόση έντύπωσι: μου είχε κάνει!

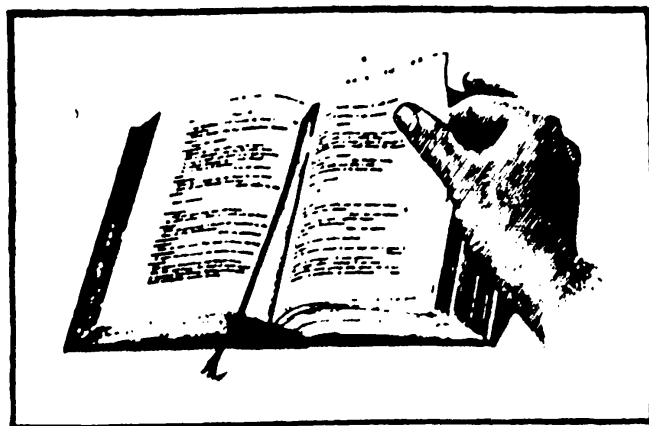
Σ' όλους σας θερμούς χαιρετισμούς  
και με πολλή αγάπη και εκτίμησι.

X. ΧΑΒΕΛΛΑΣ



Σέ κάποια πνευματική εκδήλωση. Από 'Αριστερά Κ. Μιχαηλίδης, 'Αλεξ. Μαμμόπουλος, στρατηγός Δ. Τ. Ν. Μπότσαρης.

# ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ



## ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ:

“ΑΛΛΟΤΙΝΑ ΚΙ ΑΞΕΧΑΣΤΑ,,

ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ

Θεσσαλονίκη 30.10.85

Ἀγαπητέ μου συμπατριώτη κ. Κούνδουρε  
Θερμότερα σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἀ-  
ποστολή, τοῦ καταπληκτικοῦ τόμου «ΑΛ-  
ΤΙΝΑ ΚΙ ΑΞΕΧΑΣΤΑ». Διάβασα πὰ  
ὠραία αὐτὰ ἀφηγήματα, μὲ πολὺ ἐνδια-  
φέρον, μὲ συγκίνηση, σὰν Ἡπειρώτισσα,  
καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Χάρηκα μὲ  
τὴν καρδιά μου τὴν κάθε σελίδα.

Ναί, γράψατε αὐτὰ πού «τὰς γύριψε  
ἡ Πόβλα» τ' ἀγαπημένο χωριό μας, μὲ  
«ἀσημένινα, μὲ μάλαμα, μανουσάκια,  
πλουμιὰ, μ' ἔλα τὰ στολίδια... καὶ μ' ἄρ-  
ματα χρυσά...» καθὼς τῆς πρέπουσε, γιὰ  
νὰ πᾶει «τ' ἀψήλου...» καθὼς λέτε στὴ  
σιχουρηγμένη «Εἰσαγωγή».

Μνήμες ζεστές, παραδόσεις, ἱστορία,  
θρύλοι, προλήψεις, τόσα καὶ τόσα, μετα-  
φέρονται ἐδῶ, κι' ἀναπλάθονται, ἀνέθευ-  
τα κι' ἀτόφια, μὲ λόγο ζωντανό, κι' ἀφή-  
γησι συναρπαστικὴ καὶ βέβαια, σὰν τὸ  
κρυστάλλινο νερό, θουνίσιας βρυσομάνας.

“Ὅλα μὲ τὸ ἰδιότυπο, Ἡπειρωτικὸ λε-  
ξιλόγιο, τὴν ἀπλὴ θρησκευμένη ψυχὴ —

δυνατὴ σὰν τὰ θουνά τους — τοὺς ἀγνοῦς  
ἀνθρώπους, πού ἐδῶ, παίρνουν μιὰ ἄλλη  
διάστασι κι' ὑψώνονται σὲ σύμβολα. Κι'  
οἱ ἄνδρες κι' οἱ γυναῖκες, κι' ὁ παπᾶς  
κι' ὁ ληστής.

Ὁ ἀναγνώστης τὰ παρακολουθεῖ ἀπὸ  
κοντὰ, τὰ γνωρίζει κι' ἀναπνέει τὸν ἀέ-  
ρα τους, ἐκεῖ στὴ μεγαλειπρέπεια τῆς φύ-  
σης.

«...Περιγραφὲς ἐπικές, γεμάτες χάρη  
καὶ ὀροσιά...» γράφει πάλι σωστὰ στὸν  
κατατοπιστικὸ πρόλογο, ὁ Πρόεδρος τῆς  
Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας κ. Ἄλ. Μαρ-  
μπουλος, πού ξέρεي νὰ ζυγίζει καὶ νὰ  
ἐκτιμᾶει τὸ θάρος.

Λεχθεῖτε παρακαλῶ καὶ τὰ δικά μου  
ἐγκάρδια συγχαρητήρια, γιὰ τὸ ἔργο καὶ  
γιατὶ τὸ δωρήσατε στὴν «Ἑταιρεία». Πο-  
λύτιμη καὶ διπλῆ προσφορά.

Μὲ πατριωτικὸς χαιρετισμὸς  
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

ΜΑΝΘΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΔΗΜ. ΚΑΡΑΣΤΑΘΗΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΦΙΤΗ

«Τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγέρων μόνον». (Γιατὶ μόνον ἡ ἀγάπη τῆς τιμῆς δὲν  
γερνᾶει). ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ, Ἱστορία





Β' 44 (ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιο τοῦ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ).

Δόκιμος συγγραφέας ὁ λαμπρὸς φιλόλογος Μάνθος Κ. Οἰκονόμου καὶ ἀπὸ τοῦσπάνιους σήμερα Ἑπειρωτὲς ὑπεριοδίφες θάλθηκε εἰδικότερα νὰ ζωντανέψει: σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἱστορικὴν, πνευματικὴν, πολιτιστικὴν, ἀνθρωπιστικὴν κλπ., διαδρομὴ τῆς γενέτειρας γῆς του, τὸ ξακουσμένο χωριὸ Νεγάδες τοῦ Ζαγορίου.

Πρωταρχικὴ, στὴν περίπτωσιν, καὶ κύρια ἀφετηρία αὐτῆς τῆς προσφορᾶς του εἶναι ἡ «ἀγάπη τῆς τιμῆς» στὸς προγόνους, ἐκείνους ποὺ στάθηκαν ΑΝΘΡΩΠΟΙ μὲ εὐωδιαστοῦς καρποὺς ὠραίων καὶ καλῶν πράξεων τοὺς γιὰ τὸ χτίσιμο τοῦ ἐθνικοῦ κορμοῦ, τὴ συνουχίαν καὶ δημιουργικὴ φύτρα τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ, τὴν πράξιν φιλαλληλίας, τὴν ἀνάτασιν τῆς ψυχῆς, τὸ ποιοτικὸ σμίλευμα τοῦ στοχασμοῦ, κ.ἄ. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας προτάσσει τὴν φράσιν: «τῶν εὐεργετῶν μὴν ἐπιλανθάνεσθε, εὐγνωμονεῖτε πρὸς αὐτοὺς τὴ Μνημοσύνη, τὸ εὐγνωμονεῖν εὐάρεστον τῆ θεόττιρι», ἐρμηνεύοντας ἔτσι τὴν ἀφετηρία του γιὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ κρινόμενου ἔργου, ποὺ εἶναι τάσον ἰδεαλιστικὴν, ἀλλὰ καὶ ποὺ κινεῖ τὸ σύγχρονον ὀδοιπόρον τῆς ἡπειρωτικῆς ζωῆς γιὰ πράξεις εὐεργεσίας, γιὰ ἀγαθὰς πράξεις ποὺ εἶναι στὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν τὸ εἰδικὸν τοῦ Ἑπειρωτῆ θάρους, καὶ τὸ ὑψηλόφρον ἦθος του.

Πολύπλευρη καὶ πλούσια εἶναι ἡ συγγραφὴ τοῦ Μάνθου Οἰκονόμου γιὰ τὸ χωριὸν τοῦ Νεγάδου, ἡ δὲ ἐκδοσὴ ξεχωριστῶν βιβλίων γιὰ τὴν σκιαγράφισιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου μεμονωμένων προσωπικοτήτων ποὺ ἔχουν ἀναδειχθεῖ σὲ τ α γ ο ὕ ς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀποτελεῖ πολύτιμη συμβολὴν στὴν ἱστορικὴ παρουσία τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ

χρήσιμον βοήθημα γιὰ τοὺς ἐρευνητὰς τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἱστορίας.

Μὲ πλούσιες γραφτὰς πηγὰς: ἐπιστολὰς, δημοσιεύματα σὲ ἀξιόλογα ἐντυπα τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ ἄλλα γραφτὰ μνημεῖα ποὺ ἄριστα χρησιμοποιεῖ καὶ μὲ μεγάλη ἐπιστημονικὴ θάσχιον τῶν συγκυριῶν, προβάλλει ἀνάγκυφον τὴν μορφὴν τοῦ Δημητρίου Καραστάθη, τοῦ ὀλιγογράμματος, τοῦ δραστήριου καὶ φιλεργου συγκωριανοῦ τοῦ ποὺ ἐργαζόμενος ἀρκετὰ στὸ Ἰάσιο καὶ στὴν συνέχεια — πάντα μὲ τὸν ἀδελφόν του Γεώργιον — στὴ Βεσσαραβία, ἀπόκτησε μεγάλη περιουσία, φύσιν δὲ ἀγαθὴν καὶ ἀγαμὸν, τοπολάττης δὲ καὶ συνειδητὸς Ἑλλήνας ἔταξε τὸν ἑαυτό του στὴν ἐξέλιξιν καὶ πρόοδο τῆς μικρῆς του πατρίδας. «Μόνον μου σκοπὸς καὶ ἡ μεγάλη μου ἐπιθυμία εἶναι καθὼς γράφει, νὰ ἀνακαινίσω, ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς ἐμέ ριζηδὸν τὸ Ζαγόριον...», σὲ ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Γεννάδιον.

Ἔτσι ἀκολούθησε ἡ μεγάλη ἀνεκτίμητη προσφορὰ του: Χρηματοδότησε τὴ Σχολὴν τῶν Νεγάδων, ποὺ τὸ 1834 ἀνάδειξε σὲ Κεντρικὴν, διάθεσε σημαντικὰ ποσὰ γιὰ τὴν ἐκδοσὴν βιβλίων καὶ ἄλλων βιβλίων γιὰ τὴν ἀνάγκην τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν ἑσχαλειῶν, προσπάθησε νὰ συστήσει στὰ Γιάννινα Κεντρικὸν Γυμνάσιον, βοήθησε ἠθικὰ καὶ χρηματικὰ τὴν Φιλεκαπαιδευτικὴν Ἐταιρεία τῆς Ἀθήνας, τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρεία τῆς Ἀθήνας, ἐπίσης τοὺς φτωχοὺς, τὴς χῆρας, τὰ ὀρφανὰ, προίκισε φτωχὰ κορίτσια, βελτίωσε τὴν ἐργασία τῶν γυναικῶν μὲ μηχανές, ἐπισκεύασε ἐκκλησίες, κατασκεύασε θρύσες, γεφύρια, ὀρόμους, διάθεσε μεγάλα ποσὰ γιὰ ἰατρικὴν καὶ φαρμακευτικὴν περίθαλψιν τῶν φτωχῶν καὶ γιὰ σπουδὰς φτωχῶν νέων, τὸ πιὸ σημαντικό δὲ καλὸ ποὺ ἔκανε στὸ

χωριό του ήταν «ότι το έσωσε από την καταστροφή, από τον άφανισμό, ένεκα του υπέρογκου και άδάσταχτου χρέους, που είχε».

Ο γνωστός Ηπειρώτης συγγραφέας Μάνθος Οικονόμου έδωσε συνειδητά πάλιν ένα έργο που αποσπεί θετική προσφορά στους φιλόστοργους και συμβάλλει αρκετά στη σέ βάθος γνώση του ιστορικού παλμού της περιοχής από την όποία και ξεπήδησε.

4 Σεπτεμβρίου 1985

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΨΙΤΗΣ

Ήπειρ. Μέλλον 279, 1985.

**ΜΑΝΘΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**

**ΔΗΜ. ΚΑΡΑΣΤΑΘΗΣ**

**ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΡΕΛΛΗ**

Ο τ. Γυμνασιάρχης και ιστορικός συγγραφέας Μάνθος Κ. Οικονόμου κυκλοφόρησε το Τον βιβλίον του με τίτλο «Δημήτριος Καραστάθης ο εκ Νεγάδων Ζαγορίου Μεγάλος Ευεργέτης».

Είκοσιεπιπενήντα σελίδες, αφιερωμένη στη μνήμη των άειμνήστων προγόνων του Γεωργίου και Έλένης Σωτήρη. Στο τέλος επίμετρο κριτικό άπάνθισμα.

Σε πολλές πηγές άνέτρεξε και άρχεία άνεδίφησε. Ηλούσια ή βιβλιογραφία συντρέχει το έργο του. Η έρευνά του άρχίζει από το Ίάσιο κι άπλώνεται σ' όλο τον Έλλαδικό χώρο. Ευάισθητος δέκτης ο Μ. Ο. άρπάζει και άξιολογεί την κάθε επίδραση από την ευρεία του Καραστάθη.

Μας έδωσε ολοκληρωμένα και σφαιρικά το βίβλιν της πολιτιστικής, μορφωτικής, φι-

λανθρωπικής και φιλογενούς δράσης. Προχωρεί με άκραιμενικότητα και άμεροληψία. Δεν τον έπηρεάζει για παρασυρισμό ή τοπική έλξη και ο προσωπικός συναισθηματισμός. Άγαπά τη γενέτειρα, αλλά λατρεύει την ιστορία που διάφανη την κρυσταλλώνει: στη συνεκτική αφήγησή και την τοποθετεί χωροχρονικά στις συνθήκες και το πνεύμα της εποχής, τοποθετώντας τον μεγάλο Ευεργέτη έφάμιλλο πλὶ στην άειλφότητα Ζωσιμάδων.

Πρόκειται για μιá συμπυκνωμένη έργασία, υπεύθυνη, με τη σφραγίδα της ποιητικής άνωτερότητας και της διάρκειας. Γιατί πιστά φιλοτεχνεί και με πληρότητα ειλικρινούς έξιπόρησης και πνεύμα άπόδοσης δικαιοσύνης και δικαιοσύνης άπαριθμεί προσόντα, δωρεές και χρηματοδοτήσεις, ζωγραφίζει πολύχρωμα την προσωπικότητα του Δ. Καραστάθη, το φιλοπρόοδο χαρακτήρα, την άνθρωπιστική του διάθεση, τη μορφωτική, καλλιέργεια και άνόρθωση πνευματική των σιλλάδων.

Όλη ή περιουσία του για τη μικρή και τη μεγάλη πατρίδα γι' αυτό και δικαιωματικά άνήκει στη χορεία των Μεγάλων ευεργετών Ήπειρου και Έθνους. Έγραφε στο Γεννάδιο «διότι ο μόνος μου σκοπός και ή μόνη μου έπιθυμία είναι να αναμορφώσω, όπου είναι δυνατόν, εις έμέ, ριζηδόν το Ζαγόριον».

Έλευθερία 24.9.1985.



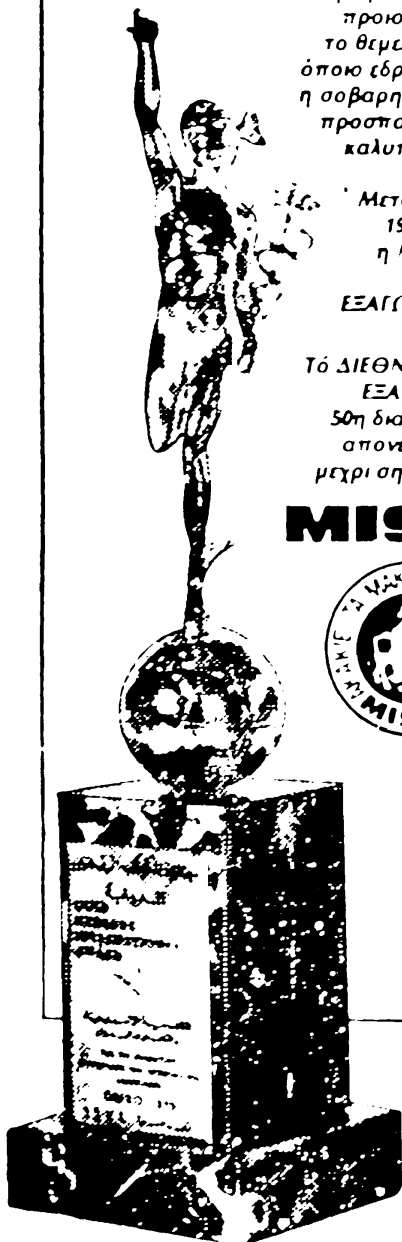
# Δύο βραβεία σ' ένα χρόνο

Δεν είναι τυχαίο.  
'Η κορυφαία ποιότης των  
προϊοντων MISKO ήταν  
το θεμέλιο πάνω στο  
όποιο εδρακωθηκε  
η σοβαρή εξαγωγική της  
προσπάθεια, που  
καλυπτει 20 χώρες.

Μετά τον ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ  
1979 (Οκτώβριος),  
η MISKO κέρδισε και  
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ  
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μάρτιος).

Τό ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ  
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι ή  
50η διακρίσις που  
απονέμεται  
μέχρι σήμερα στην

## MISKO



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΗ



22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.



Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

